

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA STREDOEURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ
Katedra areálových kultúr

Diplomová práca

Analýza vplyvu fundamentalizmu na kultúrne hodnoty

Konzultant : PaedDr. P. Kondrla, PhD

Autor : Branislav Hradiský

Školský rok : 2010/2011

Seak/m

ABSTRAKT

Hradiský, Branislav : Analýza vplyvu fundamentalizmu na kultúrne hodnoty(diplomová práca)

Branislav Hradiský, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta Stredoeurópskych štúdií, Katedra areálových kultúr,

odbor: Stredoeurópska areálová kultúra

Konzultant: PaedDr. P. Kondrla, PhD

Objektom teoretického spracovania bolo priblížiť problematiku prejavov fundamentalizmu v 21. storočí. Dôraz bol kladený predovšetkým na objektivnosť a nestrannosť informácií, ktoré boli použité v práci, pričom sa brali na vedomie posledné výskumy v tejto oblasti.

Kľúčové slová: fundamentalizmus, náboženský fundamentalizmus, terorizmus, islam....

Hradiský, Branislav: The analysis of the impact of fundamentalism on cultural values(Bachelor thesis)

Branislav Hradiský, Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of CentralEuropean Studies, Department of Range cultures

Specialization: Central Range culture

Consultant: PaedDr. P. Kondrla, PhD

Subject of theoretical treatment was approaching the disputableness of Fundamentalism and his badges in 21. century. Emphasis was placed mainly on the objectivity and impartiality of information, which were used in the work, while taking note of recent research in this field.

Key words: fundamentalism, religious fundamentalism, terrorism, islam...

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracoval samostatne s použitím literatúry a iných zdrojov, ktoré uvádzam v Zozname použitej literatúry.

V Nitre dňa 2011

.....

Pod'akovanie

Ďakujem svojmu konzultantovi PaedDr. P. Kondrlovi, PhD, za vedenie a odbornú pomoc pri zostavovaní bakalárskej práce.

OBSAH

Úvod	6
1. FUNDAMENTALIZMUS.....	8
1.1 Fundamentalizmus a jeho základy.....	8
1.2 Fundamentalizmus a jeho prejavy	10
1.3 Fundamentalizmus a jeho ciele.....	12
1.4 Fundamentalizmus ako divadlo.....	14
1.5 Rozvoj fundamentalizmu od 70. rokov 20. Storočia.....	14
2. NÁBOŽENSKÝ FUNDAMENTALIZMUS.....	17
2.1 Hrozby náboženského fundamentalizmu	17
2.2 Rozdelenie náboženského fundamentalizmu	18
2.3 Islamský fundamentalizmus	19
2.4 Päť hlavných hodnôt islamského náboženstva Šaháda.....	21
2.5 Hofstedeho hodnotová orientácia islamskej kultúry.....	25
2.6 Súčasnú utrpenie islamu.....	27
2.8 OBECNÁ HODNOTOVÁ ORIENTÁCIA IRÁNU.....	28
2.9 Saudská Arábia.....	32
2.10 Židovský fundamentalizmus.....	34
2.11 Vzájomne rozdiely islamu a kresťanstva.....	42
3. TERORISTICKÉ ORGANIZÁCIE	46
3.1 Typy teroristických organizácií.....	46
Záver	51
Použitá literatúra.....	54
Príloha	57

ÚVOD

Tematika fundamentalizmu, ktorej sa venuje táto práca bola, je a určite ešte aj bude skloňovaná v rôznych periodikách na celom svete. Existuje množstvo foriem fundamentalizmu a každá z nich predstavuje pre štát a spoločnosť iný rizikový stupeň. Jednou z najnebezpečnejších foriem, ktorá môže otriasť štátnou mocou v základoch a ohroziť tak bezpečnosť jednotlivcov, národov a celých štátov je náboženský fundamentalizmus. Termín, ktorý sa dostáva do popredia hlavne v posledných rokoch v spojitosti s islamom. Je skloňovaný osobnosťami spoločenského života, odborníkmi z rôznych vedných oblastí ale i laickou verejnosťou. Tak ako pre mnoho iných fenoménov súčasnosti aj pre fundamentalizmus je charakteristická obrovská dynamika vývoja, ktorá je zapríčinená nezastaviteľným vývojom spoločnosti, rozvojom technológií, čoraz hlbšieho poznania sveta a v dôsledku toho sa zvyšujúce možnosti jednotlivcov ale i skupín dostať sa k prostriedkom, ktorými by mohli ohrozovať a vydierať iných. Znepokojenie vyvoláva vo svete skutočnosť, ak určití jednotlivci, či skupiny, ale aj štáty s nedemokratickým režimom vlády vlastnia veľké množstvo konvenčných zbraní, nehovoriac už o zbraniach hromadného ničenia. V spracovaní tematiky sa nesnažíme daný pojem ani procesy s ním spojené skúmať na elementárnej úrovni. Predmetom teoretického zamerania sa stáva objasnenie pojmu fundamentalizmus v základnom meradle, naznačenie problémov vyplývajúcich z dopadov jeho pôsobenia a tiež jeho historický vývoj.

Samotná práca je členená na tri samostatné kapitoly a jedenásť podkapitol, ktoré sa venujú samotnému pojmu fundamentalizmu, jeho prejavom, cieľom, rozdeleniu a konkrétnym fundamentalistickým skupinám.

V prvej kapitule venujeme pozornosť samotnému fundamentalizmu, hľadaním správnej definície pre tento pojem. Následne v podkapitolách sa snažíme poukázať, že tento pojem tu bol už dávno pred 11. septembrom 2001, ako si to mnohí z nás myslia a poukazujeme na fakt, že fundamentalizmus nie je spätý len s islamom, ale v minulosti bol spojovaný aj s kresťanstvom, judaizmom a hinduizmom.

V druhej časti práce sa venujeme už len náboženskému fundamentalizmu a otázke, prečo je tak táto forma nebezpečná pre spoločnosť. V podkapitolách sa bližšie venujeme konkrétnym podobám náboženského fundamentalizmu t.j. islamskej a židovskej forme.

Zámerne sme vynechali kresťanský fundamentalizmus, pretože v poslednom období táto forma stagnuje a nie sú známe žiadne jej prejavy.

V tretej kapitole približujeme samotné fundamentalistické skupiny. Hlavným cieľom poslednej kapitoly je v určitom rozsahu zmonitorovať aktivity fundamentalistických skupín a organizácií v regióne Ázie a Afriky v období rokov 1989 až 2003. Poukázať na najvýraznejšie prejavy fundamentalizmu v uvedených regiónoch, na oblasti kde pôsobia najaktívnejšie teroristické skupiny, i na ciele ich činnosti. Na základe analýzy aktivít teroristických skupín a organizácií sa snažíme načrtnúť určité modely fundamentalizmu v týchto regiónoch a stanoviť trend budúceho vývoja v aktivitách teroristických skupín a organizácií.

FUNDAMENTALIZMUS

Fundamentalizmus nie je výhradne islamský. Encyclopaedia Britannica vo vydaní z roku 1994 v podtitule fundamentalizmus popisuje iba východiskový pojem z americkej histórie, a až teraz v indexe upozorňuje i na islamskú variantu. Svoj odporujúci postoj, lipne na starom, priamočiarom, doslovnom chápaní Biblie, vyjadrili fundamentalisti najucelenejšie v rade dvanástich brožúr, ktoré vydali v rokoch 1909 – 1915 pod súborovým názvom *The Fundamentalist*. Sami sa ako obhajcovia týchto základných téz označili za fundamentalistov, združili sa v organizáciách *Worlds Christian Fundamentals Association* (1919) a od roku 1920 *Baptistic National Federation of Fundamentalists*.¹

Základom rétoriky tohto prúdu bolo a zostalo jeho negatívnym zameraním, odmietajúci akýkoľvek dialóg či snahu o porozumenie s meniacim sa kultúrnym prostredím.

1.1 Fundamentalizmus a jeho základy

Fundamentalizmus, či už židovský, kresťanský alebo muslimský, nie je iba ideológia, je to hrubý zásah do každého okamihu každodenného života človeka.

Je to jed, ktorý otravuje myseľ, zabíja dušu a metie rozum. Je to postoj tých, ktorí si osvojujú majetníctvo pravdy. To im podľa ich presvedčení dáva právo súdiť a odsudzovať druhých. Je to útek k radikalizmu, často spätý s násilím, spolu s odmietaním dostatočnej vnímavosti k realite, racionality a rozvíjania slobody pre jednotlivcov i spoločnosť.

Všetky náboženstvá, či už islam, kresťanstvo alebo židovstvo sú v skutku politické a mocenské. História týchto náboženstiev nám potvrdzuje, že pozemská moc a náboženstvá boli v jednej inštitúcii, ako je moslimský chalifát alebo kresťanská pápežská inštitúcia, alebo ako náboženská inštitúcia slúžila pozemskej moci. Politika a náboženstvo, rovnako ako záujmy moci a náboženstva, boli jedným alebo druhým spôsobom spojené a prepletené..

¹ Luboš Kropáček, *Islámský fundamentalismus*, Vyšehrad, Praha, 1996

Napríklad rímska cirkev bola chápaná ako matka a hlava všetkých cirkví a poslušnosť voči nej bola povinná.

„Je to základ rímskeho mysticizmu poslušnosti, ktorý v katolíckej cirkvi sčasti pretrváva dodnes: Poslušnosť voči Bohu musí byť poslušnosťou voči cirkvi a poslušnosť voči cirkvi musí byť poslušnosťou voči pápežovi.“²

Řehoř VII. (1073-85) prehlásil pápeža za jediného a neobmedzeného vládcu cirkvi, ktorý je nad všetkými veriacimi a duchovnými, a dokonca za najvyššieho pána sveta, ktorému sú podriadení všetci svetskí vládcovia. (Hans Kung, tiež). Bola doba, kedy sa na Západe človek mohol stať kráľom iba „z milosti Božej“, čo znamená pápežskej. Boli položené ekonomické a politické základy cirkevného štátu, ktorý mal trvať viac než jedenásť storočí, až do roku 1870.³

Podľa židovskej tradície i veľké časti protestantských kresťanov má byť Božia vláda na zemi vedená božími ľuďmi, Bohom vyvolenými:

„Židia majú historickú úlohu, sú Bohom vyvolený národ, a je svätou povinnosťou kresťanov všetkými cestami židom pomáhať tento historický úkol splniť. Pre nás je dnes rozhodujúce, aby sme jasne porozumeli, ako Boh jedná so svojím vyvoleným ľudom. Musíme stať za Božím ľudom a jeho zemou, Izraelom... Židovský ľud je a bude i naďalej Božím vyvoleným národom. Boh nikdy nezmenil svoj názor... Božími prioritami sú jeho ľud, jeho zem a jeho plán spasenia.“⁴

Samozvaní sunniti pomocou pozemskej moci vyhrali zápas nad rozumovým táborom Al-Mutazily, ktorý bol označený za kacíra a jeho knihy zakázané alebo zničené.

Rétorika samozvaných sunnitov sa stala oficiálnym dogmatom moslimského chalifátu s výnimkou dynastie Fatimijovcov v Egypte v 9. storočí, ktorá prevzala šíitský smer islamu. Takzvaní sunnité tvrdili, že sú jediní Mohamedovi zástancovia, ktorí idú v Mohamedových stopách. Vytvorili niekoľko škôl, z nich do dnešnej doby prežili štyri: Škola podľa teológa Hanbalýho bola a stále je najfundamentalistickejšou zo všetkých a mala zásadu: Kde je text, nech je Korán. Mohamedove výroky alebo výroky

² Hans Kung, *Katolícka cirkev, stručné dejiny*, preložil Oto Havrila, vydal Slovart, 2003

³ *Taktiež*, str. 93

⁴ Ulf Ekman, *pastor Dynamickej cirkvi v Uppsale vo Švédsku*, v knihe *Židé, ľud budúcnosti*, české vydání, 1996

Mohamedových spoločníkov nie sú povoleným názorom. Ďalej je to škola podľa teológa Abu Hanafýho, škola podľa teológa Al-Shafího a škola podľa teológa Al-Malikýho.

Po vpadnutí Mongolov a zničení Bagdadu v 14. storočí sa objavil teológ ibn Tajmija, ktorý sa narodil v roku 1283 v Harrane v severovýchodnej časti Sýrie. Jeho rodina po vpadnutí Mongolov do Harrany utiekla do Damašku, kde študoval u rôznych teológov. Jeho pravé meno bolo Ahmad bin Abdelhaleem. Jeho matka sa volala Tajmija, bola znalkyňa moslimskej teológie a mala na svojho syna ohromný vplyv. Preto bol vymenovaný podľa nej, ibn Tajmija, čo je syn Tajmiji. Ibn Tajmija bol verným zástancom školy Hanbaliho a neskôr, spolu so svojim žiakom ibn Qajmija, postavili základy dnešného moslimského fundamentalizmu, „Al-Usoolija Al-Islamija“. Táto škola moslimský svet postupne ovládla a bolo to posledné razítko, ktoré potvrdilo konečný pád moslimskej kultúry. Prevládlo fundamentalistické myslenie, ktoré dokázalo nasadiť na moslimský rozum a vedomie všeobecnou blombou.

Najvernejším žiakom tejto školy v modernej dobe sa stal zakladateľ organizácie Moslimských bratia v Egypte, Said Qotub, ktorý vo svojej knihe *Maalem fi Al-Turik, Značky na ceste*, podrobne vysvetlil základy moderného politického islamu a islamského fundamentalizmu. Said Qotub nepriniesol prakticky nič nového a len znovu sformoval rétoriku ibn Tajmije a jeho žiaka ibn Qajmijue, ktorá už islamskej rétorike dominovala – dal jej iba politický organizačný základ. Teológovia už v 14. storočí tvrdili, že nastal koniec diskusie, že všetko, čo bolo potrebné povedať, naši predkovia už povedali a nie je potrebné nič čo dodávať. Vraj je len treba, aby sme dôkladne študovali tradičné zdroje a v nich nájdeme všetko, čo potrebujeme k pochopeniu Koránu, a tým i správnu cestu dobrého moslima.

1.2 Fundamentalizmus a jeho prejavy

Majú všetky tieto rozprávania o zbožnosti a krviprelievaní niečo spoločného? To je zásadná otázka a s ohľadom na to, ako často sa dnes s náboženským terorizmom po celom svete stretávame, bude mať odpoveď na ňu – či už kladnú alebo zápornú – veľký význam. Ak dôjdeme k zápornej odpovedi, mohlo by z rozšírenia náboženského terorizmu vyplývať, že nastalo akési celosvetové uvoľnenie spoločenskej kontroly, ktorá má za následok, že skôr nepredstaviteľné násilné činy začínajú byť reálnou možnosťou. Ak odpovieme kladne a dokážeme predložiť i presvedčivé vysvetlenie modelov, ktoré sa tu uplatňujú, môže nám to pomôcť vrhnúť nejaké svetlo na otázku dramatického opätovného vzostupu násilia a náboženstva, ktorého sme v tomto historickom okamihu svedkami. Snáď tiež budeme schopní vysvetliť prečo sa násilie tak často prejavuje práve v spojení s náboženstvom.⁵

Prvé vodítko nám v našom hľadaní môže poskytnúť už sama povaha násilia. Keď na to príde, vždy šlo o prípady nielen úmyselného ničenia, tiež krviprelievania, ktoré bolo páchané spôsobom obzvlášť intenzívnym a jasne viditeľným. Zdá sa, že akoby všetky tieto skutky boli priamo plánované s cieľom maximalizovať brutálnu povahu násilia, ktorého sa páchatelia dopúšťajú a s úmyslom vyvolať v ostatných hnev.

Strašné útoky proti Svetovému obchodnému stredisku a Pentagonu, bombové atentáty na americké veľvyslanectvo v Afrike, výbuchy pred federálnou budovou v Oklahoma City alebo v nočných kluboch na Bali a v židovskom letovisku v Keni, ako i požari cieľene zakladané na interrupčných klinikách a chladnokrvné zastrelenia doktorov, ktorí na nich pôsobia, atentáty, ktorých obeťami sa stali izraelskí a indickí politickí predstavitelia, masaker nevinných veriacich v mešite a povraždenie plného autobusu hinduistických pútnikov v pohorí Himalájí, ktorého sa dopustila tlupa radikálnych sikhských mladíkov, tragické výsledky útokov nervovým plynom, ktorého terčom sa stalo tokijské metro, i krvavý zmätok, ktorá zavládol po seba vražedných bombových útokoch vedených proti inak celkom pokojným uliciam v Jeruzaleme a Tel Avivu – toto všetko nie sú proste iba násilné činy. Ide o prípady zámerne preháňaného násilia.

⁵ MULLER, Z.: *Svaté války a civilizační tolerance*, Praha, ACADEMIA, 2005

Okázalé letecké útoky na Svetové obchodné stredisko a Pentagon z 11. Septembra 2001 poskytujú dramatickú ilustráciu tohto divadelného predvádzania násilia. O život pri nich prišlo tisíce ľudí, avšak i jedna jediná smrť môže svojou brutalitou stačiť na to, aby moc teroristov bola každému zrejmá. Zamyslime sa napríklad nad príšerným pohľadom, ktorý sa 13. Júla 1995 naskytol kašmírskym vidiečanom na ceste neďaleko horského mestečka Pahalgamu. Narazili tam na zohavené telo Hansa-Christiana Ostra, dvadsaťsedemročného Nóra, ktorý do Indie prišiel študovať tanec a spoliehal sa na informácie vládnej turistickej kancelárie v Dilli, podľa nej malo byť jeho putovanie po Kašmíre celkom bezpečné. Kašmírski separatisti, ktorí sa zmocnili Ostra i niekoľkých ďalších amerických, britských a nemeckých turistov, vyhrážali sa, že svojich rukojemníkov povražia, pokiaľ nebudú ich požiadavky splnené. Keď nedostali kladnú odpoveď, zmasakrovali Ostra a jeho telo vystavili úmyselne provokatívnym spôsobom : mladíkovi najprv odsekli hlavu a potom mu ju pripevnili medzi stehna.

1.3 Fundamentalizmus a jeho ciele

Cieľom takého jednanja je vyvolať hrôzu použitím: „*najmorbídnejších prostriedkov*“, ako to označil jeden protestantský aktivista v Belfaste. Kenny McClinton, ako sa tento unionistický bojovník volal, sa v rozhovore s britským novinárom priznal, že presadzoval, aby metóda boja proti írskym republikánom, boli katolíkom odsekávané hlavy, ktoré by potom boli nabodávané na plot okolo parku v Shankhillu, čo je jedna protestantská štvrť Belfastu. Jeho skupina (známa ako Shankhillskí mäsiari) bola obvinená, že spáchanie viac než tridsiatich krvavých vražd, pričom ku všetkým bez výnimky došlo za účelom politického zastrašovania, mali ukázať moc protestantského spoločenstva a vystrašiť katolíkov natoľko, aby prestali podporovať IRA. Terčom sa tak mohol stať napríklad nevinný, náhodne vybraný katolík na ceste do práce – dotýčaný bol zamestnaný ako strážnik v hraničnej oblasti medzi katolíckou a protestantskou oblasťou. Nešťastník bol kruto a pomaly zavraždený, vyzliekli ho donaha, zviazali a rituálne rozrezali tak, ako rezbári opracovávajú kus dreva. Ich obeť bola potom čo utrpela na 147 ranách po celom tele, stále ešte nažive, a tak ju upevnili na kôl, takže muž nakoniec zomrel uškrtením. Jeho znetvorené

telo bolo nakoniec verejne vystavené, aby si ho mohli prehliadnuť ako katolíci, tak i protestanti.⁶

Dokonca i v týchto prípadoch, keď akty terorizmu zahrňovali menej priame metódy zabíjania, ako sú bomby ukryté v automobiloch, či seba vražedné atentáty, nie málo útokov bolo vedených snahou, aby boli čo najbolestnejšie a naháňali čo najväčšiu hrôzu. Terče boli často čo najznámejšie a zdanlivo najbezpečnejšie – nákupné strediska, nočné kluby alebo uzly hromadnej dopravy. Útoky boli okrem toho načasované s cieľom zaručiť prítomnosť čo možno najväčšieho množstva ľudí na mieste, proti ktorému bol útok vedený – platí to napríklad o Svetovom obchodnom stredisku a amerických ambasádach, o federálnej budove v Oklahoma City, metru v Tokiu a o nákupných strediskách v Tel Avivu. Výbušné zariadenia mávajú nezriedka za cieľ predovšetkým zraniť ľudí, nijako poškodiť budovy. Bomby seba vražedných atentátnikov z hnutia Hamás bývajú obložené klincami, aby zasiahli a poznamenali čo najviac ľudí. Vedci z Óm širikjó uvažovali o tom, že by sarin ktorý sa chystali vypustiť v podzemnej dráhe, obohatili kvetinovou vôňou, čo malo ešte viac ľudí prinútiť k tomu, aby ho vdychovali.

V prípade výbuchu, ku ktorému došlo v auguste 1998 v severoírskom mestečku Omagh, sa síce úradom dostalo včasného varovania, ale podľa správ, ktoré obdržali, malo k výbuchu dôjsť v inej štvrti, než kde katolícki aktivisti bomby v skutočnosti nastražili. V dôsledku toho boli nič netušiaci občania nahnaní do oblasti priamo susediacej s miestom, kde boli ukryté výbušniny, takže zabitých alebo zranených bolo oveľa viac ľudí, než keby všetci zostali, kde boli pred výbuchom. Hoci hovorca „Pravej IRA“, skupiny, ktorá sa prihlásila k zodpovednosti za atentát, tvrdili, že ich cieľom nebolo zabiť toľko civilistov, úrady o tom pochybovali. Mnohí súhlasili skôr s hodnotením ministerky pre Severné Írsko, podľa nej prehlásenie Pravej IRA nebolo nič len „*trápny pokus ospravedlniť sa za masovú vraždu a ospravedlniť ju*“. Zavládlo presvedčenie, že účelom nepresnej informácie bolo zabiť toľko obyvateľov mestečka, koľko len bude možné a urobiť to čo najprísnejším spôsobom.

Mnohé teroristické útoky mali za cieľ pripraviť o život obrovské množstvo ľudí. Keby bol býval sarin vypustený v Tokijskej podzemnej dráhe ale aspoň zo sedemdesiat

⁶ MULLER, Z.: *Svaté války a civilizační tolerance*, Praha, ACADEMIA, 2005

alebo osemdesiat percent čistý, miesto toho aby bol rozriedený iba na tridsať percent plnej sily (pričom jediným účelom tohto postupu bolo ochrániť zdravie príslušníkov Óm šinrikjó, ktorí ho prepravovali), o život by museli prísť tisíce ľudí. A o niekoľko týždňov neskôr by bol útok na zastávku Šibuja v Tokiu pripravil o živo dvadsaťtisíc ľudí, keby zariadenie fungovalo podľa plánu, ktorý zahrňoval i jeho objavenie ostražitými zamestnancami podzemnej dráhy. Keby výbušniny použité pri útoku na Svetové obchodné stredisko z roku 1993 mali takú silu, ako očakávali tí, kto ich nastražil, obidve budovy by sa boli zrútili a ako som poznamenal vyššie, zahynúť by pri tom muselo prinajmenšom dvesto tisíc ľudí, skôr než len tri tisíc, ktorí prišli o život, keď ku zrúteniu obidvoch budov nakoniec došlo v roku 2001. Pred útokmi z 11. septembra bol vôbec najkrvavejším jednotlivým teroristickým útokom výbuch, ktorý sa odohral na palube zaoceánskeho dopravného lietadla indických aerolínii blízko írského pobrežia 23. júna 1985 a ktorý si vyžiadal životy 329 pasažierov. Bolo to jednoducho len obrovské šťastie, že oveľa viac ľudí neprišlo o život v útokoch naplánovaných tak, aby svojou brutalitou zapôsobili čo najväčšie a svojou ničivosťou čo najdesivejšie.

1.4 Fundamentalizmus ako divadlo teroru

Takéto prípady prehnaného násilia sú vo svojej podstate konštruovanými udalosťami: ide o divadlo, ktorého cieľom je ohromiť myseľ divákov a doslova ich hypnotizovať. Uprostred javiska je miesto pre tieto samotné akty – pre šokujúce, abnormálne, poburujúce vraždenie, ku ktorému dochádza takým spôsobom, aby sa názorne ukázala desivá moc násilia – zapracované do veľkolepých scenárov plných konfliktov a vyhlásení. Každé vraždenie a mrzačenie je samozrejme násilné, ale tieto skutky mávajú za následok čosi viac než rany utrpené vo vojne alebo zabitie, ku ktorému býva odsúdený ten, komu je udelený trest smrti. Čiastočne je tomu tak preto, že majú druhotný dopad: tým, ako demonštratívne pôsobia, vyvolávajú pocity zhnusenía a nenávisť i v ľuďoch, ktorí sa stávajú ich nechcenými divákmi, sediacimi v prvom rade.

1.5 Rozvoj fundamentalizmu od 70. rokov 20. Storočia

Príčiny - Viacero autorov kladie výraznejšie oživenie myšlienok politického islamu do súvislosti s porážkou arabských krajín v Šesťdňovej vojne v roku 1967. Ďalší hľadajú impulzy tohto trendu v ropnom boome 70. rokov⁷. V prvom prípade tak, možno nechtiac, pripisujú islamizmu svojho druhu imperialistický charakter, podnietený prehratou vojnou⁸. Nie menšiu úlohu však určite zohrali aj myšlienky arabského socializmu. Zvýšené sekularizačné úsilie s nimi spojené a ich konečné vyústenie nutne vyvolali náboženskú reakciu.

Vonkajšie politické príčiny

S určitou nadsázkou sa dá povedať, že k najdôležitejším príčinám islamizmu patrí prístup západného sveta, fascinovaného ideou liberálnej demokracie⁹. Snaha o implantáciu západných hodnôt do tradičnej patriarchálnej spoločnosti však musela zákonite vyvolať negatívnu reakciu. Fundamentalisti poukazujú na jánusovskú tvár Západu, ktorý sa síce snaží vpečať islamu svoje pojmá demokracie, avšak v prípade nežiadúcich demokratických výsledkov je slepý k ich porušovaniu¹⁰. Islamisti odmietajú štepenie západnej politickej kultúry tvrdením, že demokracia je už dávno obsiahnutá v starej islamskej inštitúcii šúrá¹¹. Hodnoty západnej liberálnej demokracie, vrátane jej individualizmu, sú cudzie islamskému systému. Bránia napríklad v praktikovaní islamskej doktríny povinnosti voči členom ummy (*fara'id*). Pojmá človeka ako autonómneho subjektu odporuje islamskému teocentrickému (*rabbaníja*) pojmiu človeka ako tvora Božieho (*machluk*), podriadeného umme.

Tibi zasa vidí islamizmus ako revoltu proti svetovému poriadku Západu, jeho imperializmu, ktorý sa odráža v primárne západnom charaktere medzinárodného práva.

⁷ Boom ako príčinu oživenia fundamentalizmu odmieta B. Tibi (op. cit., s. 35nn).

⁸ Morgenthau, H. J. - Thompson, K.W.: Politics among nations. The struggle for power and peace. New York 1985, ch. 5.

⁹ Mendel, M.: Islamská výzva, Brno 1994, s. 49.

¹⁰ Alžírsko vláda zrušila na nátlak armády druhé kolo parlamentných volieb, pretože v demokratických voľbách do obecných zastupiteľstiev a v prvom kole parlamentných volieb (1991) zvíťazil islamistický FIS.

¹¹ Müller, Z.: Islamism and democracy. Ne publikovaný text vystúpenia na seminári.

„Revolta je predovšetkým proti normám, hodnotám, pravidlám hry a procedúram, na ktorých leží súčasný svetový poriadok, nie iba proti hospodárskym a sociálnym perspektívam, spočívajúcim na nerovnakom podiele na materiálnych statkoch“.¹²

Ďalší vonkajší politický podnet islamizmu možno hľadať v reálnej politike mocností na Blízkom východe. Pôsobenie sovietskych emisárov a odborníkov v islamskom svete umocňovalo latentné nepriateľstvo voči „západným imperialistom a vykorisťovateľom“.¹³ Svoj podiel však mali aj USA, ktorým je pripisovaná vedomá podpora islamizmu v rámci politiky zadržovania. Bývalí spojenci sa však po rozpade polarity Východ - Západ vymkli spod kontroly a obrátili zbrane¹⁴. Dobrovoľníci z Afganistanu následne prispievali k vzrastu extrémizmu v domovských krajinách¹⁵. Protizápadné a hlavne protiamerické militantné reakcie islamistov stále posilňuje aj podpora Izraela na úkor arabskej, prevažne muslimskej Palestíny.

Pri zabezpečovaní svojich strategických a hospodárskych záujmov sa západné krajiny angažujú aj v medziarabských a vnútroislamských konfliktoch, často pod priehľadnými zámienkami. To je muslimami, pri ich tradičnej patriarchálnej hierarchii hodnôt, vnímané veľmi citlivo. Záujem o strategické suroviny je chápaný ako exploatácia, ktorá nie je dostatočne kompenzovaná hospodárskou pomocou.

Neposledným impulzom islamizmu je jeho podpora zo strany pseudofundamentalistických polofeudálnych režimov Arabského polostrova, resp. zo strany Iránu. Pseudofundamentalizmus sa neprejavuje ako ideovo založené obrodné hnutie, ale ako účelový výber náboženských téz, ktorými tradicionalistické režimy konzervujú svoj vnútropolitický stav a stabilitu.

Vnútorne politické príčiny

K najdôležitejším patrí islamské pojetie štátu ako jednoty náboženstva a politického zriadenia (*dín wa daula*). Na rozdiel od Západu, kde je spravidla svetská moc oddelená od

¹² Tibi, B.: op. cit., s. 33.

¹³ Personálna komunikácia s K. Kellerom.

¹⁴ Může CIA za islámskou hrozbu ? (preklad z časopisu L'Express). In: 100+1 ZZ 2/94, s. 10 - 13.

¹⁵ Rašíd, P.: Fundamentalizmus a Egypt. Literárny týždenník, 14.1.1999, s. 12-13.

moci náboženskej, v sunnitskej islamskej tradícii ummy sú nástupcovia proroka Muhammada (chalífa, imám) povinní dohliadať na dodržiavanie zákona (šaría) a sú tak zároveň politickými a náboženskými predstavenými¹⁶. V súčasnosti, pravdepodobne aj pod vplyvom šíje, by bol chalífa¹⁷ chápaný viac ako predstaviteľ svetskej moci a imám ako reprezentant náboženskej moci. V šiítskej tradícii je totiž titul imáma vyhradený pre Alího a jeho potomkov, zatiaľ čo chalífa je historicky skôr chápaný ako tyran, vedúci ummu na scestie¹⁸. Súčasných držiteľov moci islamisti obviňujú z ignorovania šaría, čo má fatálne implikácie pre vývoj právnych poriadkov v jednotlivých štátoch. Z dôvodov podpory svojej moci sa aj sekulárni politici v islamských krajinách postupne snažia viac rešpektovať a využívať šariú¹⁹.

Ďalšia príčina úzko súvisí s predchádzajúcou. Legitimita (*al-šar'íja*) prevažnej väčšiny (hlavne arabských) vlád je pomerne otrasiteľná. Ali Belhadž, jeden z vodcov Frontu islamskej spásy (FIS) v Alžírsku vyhlásil, že v ktorejkoľvek islamskej krajine nie je jediný vodca, o ktorom by sa dalo povedať, že je legitímny²⁰. Náboženské authority (*ulamá*), ktoré svetskú legitimitu podporujú, sú svojou ochotnou spoluprácou s vládnucim establišmentom často skompromitované. Aby si vláda svoju legitimitu a autoritu utvrdila, je nútená uchýľovať sa k represáliám. Tie sú následne interpretované ako tyrania bezbožníkov voči spravodlivým veriacim²¹. Do tejto hry príčin a následkov sa ešte pridávajú systémové chyby - korupcia a prebujnelá byrokracia, ktoré daný stav ďalej negativizujú. Niektorí autori sa dokonca nazdávajú, že autoritatívne vlády v islamskom svete sú nevyhnutným dôsledkom patriarchálnej spoločnosti²².

¹⁶ Zápas svetskej a duchovnej moci skončil v dejinách kresťanstva jej oddeleným vzťahom v západnej časti bývalej Rímskej ríše a spojením - césaropapizmom - vo východnej časti.

¹⁷ Hodnosť chalífu resp. kalífa nie je v súčasnosti v islamskom svete vykonávaná. Posledného kalífa – osmanského sultána - zosadil v roku 1923 Mustafa Kemal (Kolektív autorov: Zápas o novodobý štát v islamskom svete. Od mešity k parlamentu. Academia, Praha 1989, s. 167).

¹⁸ Mendel, M.: op. cit., s. 70nn.

¹⁹ V egyptskej ústave z roku 1971 je v článku 2 klauzula „Zásady šaría sú istým (neurčitý člen) podstatným prameňom práva,, avšak v novele z roku 1980 je už znenie „... tým (určitý člen) podstatným prameňom....“

²⁰ Alžírsko: sud prachu. (preklad z časopisu Newsweek) 100+1 ZZ 7/94, s. 7.

²¹ Podľa Sajjída Kubta sú títo tyrani v stave džahilíje.

²² Podľa jednej tradície mal prorok Muhammad dokonca povedať, že je lepšia tyrania ako jeden deň chaosu.

2. NÁBOŽENSKÝ FUNDAMENTALIZMUS

Vo fundamentalizme sa vedomie národnej jednoty konštituuje výlučne prostredníctvom *náboženstva*. Ide o náboženstvo v jeho *radikálnej* podobe, ktoré je v súčasnom modernom svete zdrojom nestability a konfliktov. Tam, kde chce toto extrémne poňaté náboženské vnímanie sveta určovať život spoločnosti vo všetkých jej stránkach, kladie si prevažne za svoj politický cieľ *teokraciu*. Príkladom bol Zial Hak v Pakistane, generál Nimejri v Sudáne a Chomejní v Iráne, ktorí zaviedli opäť do právneho systému islamské náboženské právo *šari'a*.

2.1 Hrozby náboženského fundamentalizmu

Všetky fundamentalistické skupiny sú zodpovedné za vyložené akty barbarizmu. Ale *náboženský teroristi* môžu byť obzvlášť nebezpeční pre medzinárodnú bezpečnosť, minimálne z piatich dôvodov:

- *Po prvé*, náboženský teroristi často cítia boj dobra proti zlu. Niektorí, ktorí nie sú členmi ich náboženstva alebo náboženskej sekty môžu byť „hriešny“. Hoci pre náboženských teroristov nie sú nerozvážne útoky výnimočné, viera ich môže viesť k odľudšteniu obetí ešte viac ako iné teroristické skupiny, pretože nečlenovia môžu považovať za apostatov (odpadlíkov od viery) a nevercov.
- *Po druhé*, náboženský teroristi prejavujú násilné správanie priamo alebo nepriamo, na uspokojenie príkazov od božstva. To má množstvo nepríjemných následkov: rozmary božstva nemusia byť jasné tým, ktorí nie sú členmi náboženstva, takže činy násilných náboženských organizácií môžu byť obzvlášť nepredvídateľné. Vo svojom správaní nemusia byť obmedzení starosťami s reakciami ich ľudskej zložky.
- *Po tretie*, náboženský teroristi sa považujú za obmedzených právom alebo bezpečnostnými hodnotami. Cieľ útokov môže byť sekulárna spoločnosť založená na práve, ktorá je zahnutá vo väčšine moderných štátov. Hlavnou motiváciou je

zmena súčasného post-westfálskeho štátneho systému – oveľa fundamentálnejšia hrozba ako je separatistický terorizmus, ktorý sa snaží vytvoriť nový sekulárny štát alebo autonómne územie.

- Po štvrté, náboženský terorizmus často prejavuje kompletne pochopenie alienácie z existujúceho sociálneho systému. Nesnažia sa upraviť systém, spraviť ho viac spravodlivým, perfektným a viac rovnostárskym. Skôr sa ho snažia zmeniť. V niektorých skupinách sú apokalyptické obrazy záhuby, zničenia chápané ako nevyhnutnosť, a to ich robí zvlášť nebezpečné, ako bolo bolestne ukázané 11. septembra.
- Po piate, náboženský terorizmus je obzvlášť rizikový pre svoju podporu v občianskej spoločnosti. Na jednej strane, skupiny ako Al-Kaida sú schopné nájsť podporu u niektorých moslimských mimovládnych nadácií na celom svete a vytvárajú skutočne globálnu sieť. Na druhej strane, v snahe rozlíšiť medzi relatívne malým počtom serióznych podporovateľov z väčšiny filantropických skupín, existuje tu riziko roznieť svätej vojny, o ktorú sa teroristi snažia na prvom mieste.

2.2 Rozdelenie náboženského fundamentalizmu

Z politické hľadiska sú najvýznamnejšie tri fundamentalistické zoskupenia:

1. Kresťanský fundamentalizmus. Napr. v USA je reprezentovaný politickou stranou Kresťanská nová pravica, ktorá viedla kampaň za obnovenie modlitieb v školách a zavedenie trestov proti rúhaniu, ďalej kampaň proti umelému prerušeniu tehotenstva a z morálneho hľadiska sa zasadzovala za cenzurovanie televízie, tlače;
2. Židovský fundamentalizmus zosobnený vo fundamentalistických sektách (stranách), ktorých poňatie židovskej domoviny spočíva na odkazoch zo Starého zákona (skupina Kach a ďalší);

3. *Islamský fundamentalizmus*, ktorý je z nich najvýznamnejší. Fundamentalizmus v islame neznamena len vieru v doslovnú pravdu Koránu, lebo v to veria všetci moslimovia. Znamená:

- militantnú vieru v islamské učenie pre sociálny, politický život a osobný život;
- v praxi to znamená „islamsky štát“ (teokraciu), kde vládne skôr duchovná autorita ako svetská a uplatňovanie božského „islamského práva“ šari’a;
- náboženstvo je hlavným a určujúcim charakteristickým rysom národnej identity (islamského národa).

Islam teda obsahuje doktríny a názory, ktoré môžu zdôvodniť celú radu politických cieľov najmä v ekonomickej oblasti. Napr. Korán je za inštitút súkromného vlastníctva, ale zároveň zakazuje úžerníctvo a špekuláciu., čo naznačuje sklon k socializmu.

Politická príťažlivosť islamského fundamentalizmu spočíva v tom, že na rozdiel od liberalizmu, socializmu a konvenčných foriem nacionalizmu nebol dedičstvom západu. Túžba po nezávislosti bola zároveň chápaná ako *duchovná očista* (oslobodiť sa kultúrne i politicky od západu), ktorú kolonizované národy potrebovali k sebaúcte.

2.3 Islamský fundamentalizmus

Úplne zahalené ženy obklopené krdľami detí, tváre celkom zakryté, len s dvomi výrezmi pre oči, ruky ukryté v rukaviciach, dokonca i v lete. Muži s huňatými bradami, mávajúci kópiami Koránu a kričiaci «*Allahu akbar*» (Boh je veľký). Mladí muži, ktorí sú pripravení ísť do vojny a zomrieť ako martýri pre islam. Tieto obrazy sa nám vybavajú, keď počujeme „islamský fundamentalizmus“. Odrážajú však skutočne realitu, alebo sú to len stereotypy vytvorené médiami?

Ako zdefinujeme islamský fundamentalizmus (alebo „politický islam“)? Aké osobné sklamanie a aké nádeje privedú moslima k fundamentalizmu a snahe urobiť všetko, čo je v jeho silách, aby sa stal islam dominantným smerom? Bolo by chybou predpokladať, že všetci fundamentalisti podporujú násilné metódy. Nie všetci politicky orientovaní moslimovia sú extrémisti a extrémizmus predstavuje iba malé spektrum v rámci fundamentalizmu. Palestínsky Hamas a libanonský Hizballáh sú dve skupiny, ktoré

obhajujú ozbrojený boj takisto, ako časti Moslimského bratstva v arabských krajinách a islamských komunitách v Pakistane. Pri všetkých ich odlišnostiach, tieto skupiny majú predsa len jeden spoločný cieľ, a to založiť štát a ustanoviť právny systém, ktorý je založený výhradne na islame a kde islam ovplyvňuje všetky úrovne spoločnosti tak, ako to dosiahli Mohamed a jeho nasledovníci v Medine. Toto obdobie chápu ako „zlatý vek“ islamu, keď Boh prostredníctvom zjavení Mohamedovi zoslal svoje zákony ľudstvu. Iránsky intelektuál Ali Shariati (zomrel v roku 1977) povedal, že vďaka práci, zapájaniu sa do spoločenského diania, boju a hlásaniu islamu bude tento „zlatý vek“ – čiže spoločenské zriadenie v Medine zo siedmeho storočia pred naším letopočtom – znovunastolený, takže bude vládnuť univerzálny mier a spravodlivosť. Toľko ideál.

Cieľom fundamentalizmu je odstránenie všetkých národných hraníc medzi jednotlivými islamskými krajinami a národmi. Korán, slová a skutky Mohameda, tradícia (sunna) a islamské právo (šaría) by sa mali stať jediným zdrojom právneho systému a usporiadania spoločnosti.

2.4 Hlavné princípy fundamentalizmu

1. Islamský štát by mal byť zjednotenou islamskou spoločnosťou, nerozdelenou do viacerých škôl (právnych alebo teologických) či siekt, z ktorých každá zdôrazňuje niečo iné.
2. Pravý islamský štát by mal byť vedený lídrom, ktorý by ho reprezentoval pred zvyškom sveta a bol by lídrom, akými boli v minulosti islamskí kalifovia.
3. Korán, tradície odovzdané Mohammedom (sunna) a islamské právo (šaría) by mali byť právnym základom štátu a spoločnosti. Musia byť však nanovo interpretované islamskými učencami, aby zodpovedali modernej dobe.
4. Islam musí byť neoddeliteľnou súčasťou všetkých oblastí života. Legitimita života v celom jeho rozsahu, v štáte aj spoločnosti musí pochádzať z islamu. Islam sa preto musí jasne odrážať na sociálnom, ekonomickom a politickom živote moslimov.
5. Niektorí fundamentalisti odmietajú všetky reformy a modernizáciu ako „neislamské“.
6. Islam, vo svojej súčasnej forme, sa chápe ako kompromis so svetom neveriacich.

7. Nejednotnosť islamských odborníkov na právo je často predmetom kritiky. Väčšina súčasných islamských štátnikov je obviňovaná z kompromisov a korupcie.

2.5 Päť hlavných hodnôt islamského náboženstva Šaháda

V náboženskom význame znamená slovo šaháda „vyznanie viery“, pričom islamská šaháda poukazuje na monoteizmus islamskej viery: „Vyznávam, že nie je božstva, okrem Boha a Mohamed je posol Boží.“

Salát

Modlitba salát sa považuje za hlavnú, každodennú povinnosť moslima a vedľa obradu hadždž jedinú záväznú podobu islamskej bohoslužby.²³ Salát musí každý moslim, bez ohľadu na jeho národnosť či miesto, vykonávať päťkrát denne a podľa tradície v arabčine, pričom za platnú je považovaná len vtedy, ak sú splnené všetky jej náležitosti a podmienky.

Zakát

Povinnosť zakátu resp. náboženskej dane je istým znakom sociálnej stránky islamu. Zakát sa podľa klasického práva musí odvádzať každý rok z určených druhov majetku, pokiaľ prekračujú stanovenú hranicu. Výška zakátu sa stanovuje podľa šaría. Tvorí asi 2,5% z ročných peňažných príjmov.²⁴ Zdaňovaný majetok môžu predstavovať i naturálie. Počas svojej existencie splynul zakát v podstate so štátnymi daniami, a teda stratil akýsi charitatívny zmysel.

Sawm

Tradícia dodržiavania pôstu (*arab. sawm, sijám*) sa zachovala od dôb Proroka Mohameda, ktorý v roku 624 v mesiaci ramadán zaviedol v Medine namiesto

²³ KROPÁČEK, L. Duchovní cesty islámu, s. 92.

²⁴ KNOTKOVÁ – ČAPKOVÁ, B. Základy asijských náboženství 1.díl, s. 84.

jednodňového pôstu pôst tridsaťdňový. Pôst predstavuje v súčasnosti zdržanie sa všetkého jedla, pitia, fajčenia, hádok či pohlavného styku od východu slnka po jeho západ.

Hadždž

Podľa príkazu z Koránu je povinnosťou každého dospelého moslima, muža či ženy, uskutočniť aspoň raz za život púť do Mekky v 12. mesiaci islamského lunárneho kalendára. Táto povinnosť platí pre každého, kto je telesne a duševne zdravý a má prostriedky nevyhnutné k absolvovaniu cesty. Podľa Koránu, ako i praxe a islamského práva je nutné rozlišovať púť hadždž a malú púť cumra. cUmru do Mekky je totiž možné vykonať kedykoľvek, zatiaľ čo hadždž len v presne určený mesiac.

Nepilierová povinnosť – Džihád

Džihád patrí medzi nepilierové kolektívne povinnosti islamu, len charídžovská sekta ho považuje za svoju šiestu pilierovú povinnosť. Koreň slova džihád znamená „*vynaloženie úsilia pre islam*“ a má niekoľko podôb.²⁵ Sem patrí džihád vedený srdcom, resp. dušou, kedy sa človek snaží potlačiť zlo a vedome sa chce stať lepším. Túto formu džihádu označujeme i pojmom „*veľký džihád*“. Naproti tomu, medzi „*malý džihád*“ patrí džihád vedený jazykom, čiže hovorenie pravdy a šírenie islamu slovom, džihád vedený rukou, t.j. vykonávanie dobrých skutkov a činov a snád' najznámejší džihád vedený zbraňou.

Práve posledná spomenutá forma džihádu je možná len za určitých podmienok. Na základe systému náboženského práva patrí táto povinnosť medzi povinnosti kolektívne, čo znamená, že keď nepriateľ a dokáže poraziť armáda, nemusia ostatní moslimovia bojovať. Džihád je však boj výhradne obranný, a teda nejde o úsilie šíriť islamskú vieru zbraňou v ruke.

Bojovníci za svätú vec dostali pomenovanie mudžahídi.²⁶ V modernej dobe sa predstava a výklad pojmu džihád spája práve s vlastným mravným sebazdokonaľovaním označovaným už spomínaným pojmom „*veľký džihád*“, teda džihád vedený srdcom. Preklad džihádu ako svätej vojny je zavádzajúci.

²⁵ KROPÁČEK, L. Duchovní cesty islámu, s. 115.

²⁶ KNOTKOVÁ – ČAPKOVÁ, B. Základy asijských náboženství 1.díl, s. 85.

Boží zákon „šaría“

K pochopeniu islamských politických teórií alebo politiky ako takej, je nutné poznať islamský Boží zákon šaría (*arab. šarcía*). Šaría predstavuje súhrn všetkých Božích nariadení a Božieho poriadku prikázaných ľuďstvu, ktorý je obsiahnutý či už v Koráne alebo v sunne. Keďže islamské teokratické²⁷ štátne zriadenie, ako i celý spoločenský poriadok, je ponímaný z hľadiska náboženského, predmetom islamského práva je vzťah človeka k Bohu obsiahnutý v pojme Božej služby, vrátane kultových povinností. Islamské právo rozoberá tiež vzťah človeka k človeku. Právne knihy však pojednávajú taktiež súkromné, trestné, správne či vojnové právo alebo súdny poriadok. Podľa vojnového a medzinárodného práva sa delí svet na dve oblasti. Tou prvou je oblasť, kde je islam vládnucim náboženstvom. Ostatné krajiny patri medzi územie vojnové.http://www.valka.cz/clanek_13597.html - p13597_53²⁸

Šaría vykresľuje celý spôsob života. Jej súčasťou nie sú len univerzálne morálne princípy, ale i konkrétne príkazy, práva a ponaučenia, týkajúce sa správania človeka k iným. Šaría poukazuje na správnu cestu, ktorá je v súlade s Božou vôľou. „*Muslim prijíma príkazy šaría a stáva sa tak členom islamského spoločenstva – islamskej obce zvanej umma.*“²⁹

Výkladom Božieho zákona, ako súhrnu božích nariadení, sa začala zaoberať islamská právna veda „*fikh*“. Tá za svoj prvoradý cieľ okrem otázok náboženského charakteru považovala vypracovanie predpisov týkajúcich sa všetkých oblastí každodenného života, od praktickej morálky po ustanovenie práva dedičského, rodinného, obchodného alebo trestného. K formulácii šarie využili moslimskí právnici štyri pramene, resp. korene právnej vedy t.j. Korán čiže zjavenie Božie, ktorý je sám o sebe pravý základ práva, sunnu ako Prorokovu prax, o ktorej nám podáva poučenie, tradícia (*arab. hadíth*). Tretím prameňom bola analógia určitého výroku z Koránu (*arab. kijás*) týkajúceho sa nejakého prípadu a použitie tohto výroku na obdobný prípad iný. Posledným štvrtým prameňom bol súhlas v

²⁷ „Klasický islamský štát-či už arabský kalifát alebo neskôr Osmanská ríša-býva mnohokrát klasifikovaná ako teokracia z dôvodu, že náboženské a právne normy šaría sú podľa moslimov dané Bohom. Vid' MUZIKÁŘ, J. Zápas o novodobý štát v islámskom svete: Od mešity k parlamentu , s. 11.

²⁸ TAUER, F. Svět islámu: Dějiny a kultura, s. 119.

²⁹ LEHMANNOVÁ, Z. a kol. Kulturní pluralita v současném světě, s. 81.

názore právnických autorít (*arab. idžmá*), medzi ktoré patrili predstavitelia moslimskej obce.³⁰

Za zmienku stojí tiež vznik prvých právnických škôl, príp. smerov (*arab. madhaby*). Z nich sa až do súčasnosti zachovali právne školy hanafijská, málikovská, šáfiovská a hanbalovská ako najúspešnejšie právne systémy sunnitskej ortodoxie. V tejto ranej dobe bolo islamské právo otvoreným systémom. Až po 10. storočí sa začali objavovať názory v sunnitskom islame, že by „*brána*“ osobného rozhodovania a interpretácie mala byť uzatvorená, čím sa však ešte viac vzdaloval praxi ako i neskoršiemu vývoju štátu a spoločnosti. Islamský právny systém je jedinečný tým, že sa v ňom dlho štát ako taký neujal zákonodarnej funkcie. Právo a zákony, nezakotvené v žiadnych zákonníkoch či kódexoch, vytvárali ľudia, učenci -ulamá ako súkromné osoby motivované náboženskými a etickými motívmi.³¹ V súčasnosti je islamský Boží zákon šaría stále populárny a uplatňuje sa vo väčšine moslimských krajín, hoci len v Saudskej Arábii a Iráne platí plne.³² Typickými trestami tohto práva je napríklad bičovanie za pitie vína alebo iného alkoholu, smrť ukameňovaním za cudzoložstvo, amputácia ruky za krádež či trest smrti za odpadlivosť od viery.

Islamský reformizmus

Obdobie islamského reformizmu sa začalo objavovať najmä po expanzii európskych veľmocí do islamského sveta, hoci isté pokusy o prevedenie reforiem, z vlastnej iniciatívy, bez externých vplyvov, sa konali už aj pred príchodom koloniálnych veľmocí. Islamský reformizmus sa snažil riešiť rozdiely vyplývajúce z rozporu medzi tým, čo je subjektívne a objektívne z hľadiska pojatia štátu a politickej moci, pričom nad riešením základných etických alebo teologických problémov neuvažoval. V islame neexistuje duchovná hierarchia ani inštitúcia cirkvi, ktorá by do spoločenskej reality vstupovala v rovine mocenskopolitickej. Hlavnou úlohou vrstvy ulamov nemala byť ani tak starostlivosť o duchovný život v umme, ale ochrana a zdôvodňovanie legitimacy moci a vytváranie akejsi ideologickej doktríny, teda noriem zákonodarstva.³³

³⁰ TAUER, F. Svět islámu: Dějiny a kultura, s. 117.

³¹ MUZIKÁŘ, J. Zápas o novodobý stát v islámskom světě: Od mešity k parlamentu, s. 16.

³² V jednotlivých krajinách môže najvyšší duchovný vydávať vlastné interpretácie islamského práva, ktoré sa nazývajú fatvy.

³³ MENDEL, M. Islámská výzva, s. 90.

Prúd islamského reformizmu možno rozdeliť na štyri základné typy t.j. masové roľnícke a kmeňové hnutia (*sem patrí i wahhábizmus*), intelektuálny prúd reformistického myslenia v Egypte zameraný na prepojenie autentických hodnôt s pozitívnymi hodnotami Európy, islamský modernizmus usilujúci o sekularizáciu politického života a odluku náboženstva od štátu a islamský fundamentalizmus.³⁴

2.6 Hofstedeho hodnotová orientácia islamskej kultúry

V analýze kultúrnej charakteristiky Arabského sveta³⁵ zdôrazňuje Geert Hofstede význam a postavenie dominantného islamského náboženstva v živote obyvateľov týchto krajín. Vzhľadom na tému mojej bakalárskej práce by som sa rada zamerala pri každom indexe najmä na vzťah jednotlivca - občana a štátu v súvislosti so Saudskou Arábiou.

Index vzdialenosti moci

Index vzdialenosti moci³⁶ dosiahol v Arabskom svete hodnotu 80. Podľa vysokej hodnoty tohto indexu možno povedať, že vybrané Arabské krajiny patria medzi vysoko autoritatívne krajiny. V spoločnosti prevláda názor, že každý človek má svoje miesto, preto sa určitý stupeň nerovnosti toleruje. Očakávajú separovanie sa vodcov od ostatnej spoločnosti a rešpektujú ich rôzne špecifické nariadenia. Otázka autority je v islamskej spoločnosti úzko prepojená náboženstvom a Božím zákonom -šaría. V krajinách, ktoré disponujú vysokou hodnotou indexu vzdialenosti k moci, je často krát len jedna politická strana. V prípade Saudskej Arábie by sme mohli zájsť ešte ďalej, neexistuje tu totiž žiadna legálne pôsobiaca politická strana, ktorá by mala aspoň čiastočný vplyv na formovanie politiky. Taktiež sa v krajine nekonajú žiadne národné voľby.

Individualizmus a kolektivismus

Hodnota indexu individualizmu a kolektivismu dosiahla v Arabskom svete podľa Hofstedeho 38, na základe čoho môžeme tvrdiť, že ide o viac kolektivistické krajiny. Obzvlášť to platí pre obyvateľov Saudskej Arábie, ktorí sa javia v tejto oblasti ešte o niečo

³⁴ Tamtiež s. 95.

³⁵ Medzi krajiny Arabského sveta patrí v Hofstedeho analýze Egypt, Irak, Kuvajt, Libanon, Líbya, Saudskú Arábiu a Spojené Arabské Emiráty.

³⁶ Definície významu jednotlivých indexov

viac kolektivistickéjšie. Štát má svoje dominantné postavenie v ekonomickom systéme. Pre spoločnosť je typické prelínanie súkromného života a života v skupine a nižšie dodržovanie ľudských práv, avšak je treba dodať, že islam chápe ľudské práva z dôvodov zakorenených v Koráne odlišne a ich práva sa preto líšia. *„Okrem prísneho dodržovania rozdielov medzi mužmi a ženami, rozdeľuje islam navyše ľudské bytosti na dve skupiny: moslimov a nemoslimov. Všetci mužskí moslimovia sú si rovní a majú rovnaké individuálne a kolektívne práva a výsady.“*³⁷

Maskulinita a feminita

Index maskulinity sa v Arabskom svete pohybuje na úrovni 52, čo znamená, že nejde čisto ani o maskulinnú ani femininnú spoločnosť, napriek tomu je možné tvrdiť, že v Arabskom svete prevláda skôr maskulinita. Dané krajiny sa snažia skôr o vytváranie výkonnej spoločnosti a podpory silných, ľudia totiž veria, že osudy chudobných sú zapríčinené vlastnými nedostatkami. Politická hra je založená na nepriateľstve a častom očierňovaní protivníkov. Volené politické pozície sú charakteristické malým počtom žien. V Saudskej Arábii sa ženy prvýkrát zúčastnili volieb ako voličky, ale aj ako kandidátky do obchodnej komory až v roku 2005. V súčasnosti je vo vyššej vládnej funkcii jedna žena t.j. námestníčka ministerstva školstva pre dievčenské vzdelanie. Saudská Arábia je typickým príkladom krajiny, kde existuje tvrdé náboženstvo zdôrazňujúce výsady mužov.

Index vyhýbania sa neistote

Index vyhýbania sa neistote má v Arabskom svete hodnotu 68. V krajinách s vysokou hodnotou tohto indexu bývajú zákony a pravidlá formulované detailnejšie, s väčšou dôkladnosťou. V Saudskej Arábii je celé súdnictvo postavené na Božom zákone, teda šaríi, ktorá je vlastne súhrnom všetkých Božích nariadení prikázaných ľudstvu. Občania tejto krajiny nemajú právomoci voči vládnucej autorite. Avšak na druhej strane majú akúsi potrebu zákona a poriadku. V takýchto krajinách, vrátane Saudskej Arábie, sa tiež môžeme častejšie stretnúť s extrémistickými skupinami, ako i zákazom určitých politických strán, čo môže viesť i k domácejmu terorizmu.³⁸

³⁷ SPENCER, R. Islám bez závoje, s. 70.

³⁸ HOFSTEDE, G. Kultury a organizace: Software lidské mysli: Spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití, s. 151.

Index dlhodobej a krátkodobej orientácie

V prípade Arabského sveta hodnotu tohto indexu nepoznáme. Avšak najextrémnejší výbežok na krátkodobom póle tohto indexu stojí politický fundamentalizmus, s ktorým sa celkom iste v islamských krajinách vrátane Saudskej Arábie stretáme. A práve sila fundamentalizmu je i zdrojom krátkodobej orientácie.

Je zrejmé, že islam značným spôsobom ovplyvňuje život moslimov, či už v oblasti spoločenskej alebo politickej. V prípade Saudskej Arábie je však diskutabilné, do akej miery vplýva na politiku ako takú islam a do akej vládnuca rodina.

2.7 Súčasné utrpenie islamu

Členovia fundamentalistických skupín trpia sociálnou nespravodlivosťou, ekonomickými krízami vo vlastných krajinách a sú poznačení nezamestnanosťou a chudobou. Ich utrpenie sa považuje za priamy dôsledok koloniálnej éry, ktorá viedla k nedostatočnej sebaidentifikácii moslimov a k zvýšenej sekularizácii v islamských krajinách. Fundamentalisti sa cítia bezmocní stojac tvárou v tvár vplyvu západnej kultúry a trpia aj svojou technologickou zaostalosťou. Sú presvedčení, že tieto negatíva môžu prekonať jedine návratom k islamu v jeho pôvodnej forme.

Zanietenie pre Boha

Muslimskí fundamentalisti, naplnení idealistickým zanietením, sú oddaní založeniu štátu, ktorý je postavený výhradne na islame. Sú pripravení obetovať veľa – dokonca aj vlastné životy – aby dosiahli tento cieľ. Ich životnou perspektívou je napomôcť budovaniu islamského štátu. Svoju averziu ku všetkému západnému a k neislamskej spoločnosti vyjadrujú odievaním zdôrazňujúcim islamskú identitu, takisto ako prísny zachovávaním islamského morálneho zákona.

Sila a príťažlivosť fundamentalistických skupín tkvie v ich schopnosti dať perspektívu a nádej ľuďom uväzneným v zložitých životných situáciách. Sú schopní dať jednotlivcom identitu a nový zmysel sebaúcty. Musíme sa však pýtať, či idealistické programy, ktoré chcú tieto skupiny naplniť, môžu skutočne obstáť v teste realitou a či ekonomické a

sociálne problémy a preľudnenie môže skutočne vyriešiť práve prísne zachovávanie islamu. Prečo sa moslim stane fundamentalistom? Často je to spojené s nedostatkom lepších vyhliadok a s osobným sklamaniami. Prečo islam – „najlepšie a najvyššie náboženstvo“ – nedokázal podľa očakávaní zlepšiť spoločnosť? Mnohí fundamentalisti majú vysoké morálne a etické ciele a chcú pomáhať druhým ľuďom v ich súkromnej sfére. Niektoré z projektov sociálnej pomoci, ktoré založili fundamentalistické skupiny, sú ukážkové: domovy pre siroty a vdovy, nemocnice, školy, atď. Žiaľ, sú ľudia, ktorí veria, že nasledujú Mohammedov príklad terorizovaním a páchaním násilia na nevinných ľuďoch a predstavujú si, že toto môže nejako privodiť „mier“.³⁹

Nepolitická rola Ježiša Krista

Mohammed nebol len náboženský, ale aj politický líder. Oproti tomu, Ježiš Kristus zdôrazňoval Židom, ktorí verili, že skoncuje s krutým jarmom rímskej okupácie (Sk 1,6), že neprišiel spraviť politickú revolúciu (Jn 18, 36), hoci on sám trpel nespravodlivosťou časov. Dojatý k slzám utrpením a neutešenou situáciou jeho súčasníkov, staral sa o chorých, slabých a odstrkovaných – a robil tak z lásky k svojmu Otcovi. Ježiš nielen zlepšil sociálne podmienky ľudí okolo seba, ale taktiež vniesol nádej do sveta bez nádeje. Ježiš veľmi jasne odmietol násilie za účelom šírenia Božieho kráľovstva – dokonca aj keď jemu samotnému hrozila smrť (Mt 5,9; 26,52).

2.8 OBECNÁ HODNOTOVÁ ORIENTÁCIA IRÁNU

Na základe popisu východísk a faktorov, ktoré vplývali na iránsku kultúru môžeme ich syntézou pristúpiť k deskripcii obecného hodnotového vzorca iránskej civilizácie. Irán reaguje na zmeny podráždene, vzhľadom na fakt že je tradicionalistickou spoločnosťou . Iránci potrebujú žiť podľa presných apriori stanovených noramatív. Stabilné štruktúry obce poskytujú bezpečnosť stálosti existencie. Inovácie sú prijímané s krajnou nedôverou. Nové, pre nich neštandardné situácie vyvolávajú pocity úzkosti, nervozity a nepohodlia. Konflikt je chápaný krajne záporne ako faktor, ktorý narúša harmóniu - najžiadanejší stav koexistencie so súdruhmi. Udržiavanie dobrých vzťahov je dôležitejšie ako plnenie úloh. Konštanta

³⁹ Bärbel Debusdroj: Institute for Islamic Studies, www.islaminstitut.de

celospoločensky prijímaných názorov a vyznávaných hodnôt nepripúšťa radikálne minoritné ideje odporujúce obecnej súladnosti. Spoločnosť je tradičná, skôr netolerantná voči periférnym myšlienkovým prúdom. Prevažuje tu silná potreba závislosti na kolektíve. Nerovnosť je prirodzeným javom vyskytujúcim sa v spoločnosti a je plne akceptovaná; predurčená minorita má určité protekcionistické práva, ktoré ju zvýhodňujú voči väčšine. Rozsah moci presne určuje a vymedzuje miesto jedinca v hierarchickej sústave spoločnosti. Prevláda silný rešpekt k autoritám, silná spätosť s tradíciami a nevyhnutnosť plnenia spoločenských povinností

Teocentrizmus: Islam a šarí'a sú súčasťou života každého moslima. Spoločnosť je zameraná na náboženstvo a vzťah jednotlivca k Bohu i jednotlivca k obci (politik, ekonomiku, atď.) upravuje islam. Na rozdiel od antropocentrizmu západnej kultúry je do popredia kladená viera v Boha a spoliehanie sa na Božskú prozreteľnosť. V každom okamihu života má moslim na mysli Alaha a chápe svoju úlohu ako postavy v božskom pláne. Teocentrizmus v moslimskej spoločnosti rozvádza princíp jednoty. Princíp jednoty: Vyjadruje vzťah jedného absolútneho Boha k relatívnemu človeku a vesmíru. Boh je večný, všadeprítomný, ustanovil všetky veci na svete a vzťah medzi nimi. Všetko je jedno riadené Bohom. Ten ustanovil poriadok, ktorý je odvislý od jeho vôle. Alah chce, aby ľudia vytvorili jednu celosvetovú obec veriacich. Človek dostal od Boha tri dary, ktorými sa povyšuje nad prírodu a zvieratá. Pomocou nich sa vymaňuje z pod prírodnej determinácie, kultivuje sa, oslobodzuje sa od svojej animálnosti a smeruje k Bohu. Islam ukazuje veriacemu spôsob ako dary využiť pri ceste k Alahovi. Rozum umožňuje človeku rozoznať absolútne (boha-Alaha) od relatívneho (všetko ostatné). Ale triezve myslenie ako také to nezaručuje. Poznanie zaručuje rozum vedený po ceste Alaha, rozum vedený Koránom, Vôľa dovolí človeku vybrať si medzi správnym a nesprávnym, medzi pravdou a lžou, medzi absolútnym a relatívnym. Slobodná vôľa nevystupuje v rozsahu termínu kresťanskej slobody, ale vždy ako sloboda vybrať si medzi dvoma Bohom danými variantmi. Alah skúša človeka neustále a nepretržite, ten sa tak rozhoduje aktívne, ale vždy s vedomím Alahovho dozoru: inshá' Alláh – ak je to vôľa Božia. Reč je spôsob ako vyjadruje moslim svoje vnútro. Recitovanie Koránu a modlitby sú pomocou reči manifestáciou jeho viery.

Kolektivismus: Dôležitá je rodina a spoločnosť ľudí ako taká. Jednanie moslima je videné vždy vo vzťahu k obci. Moslim sa podriaďuje šaríji a stáva sa súčasťou vyvolenej obce moslimov – ummy. Tá poskytuje spravodlivosť a jednotu, ktorá v pred islamskej Arábie, alebo mimo islamskej spoločnosti neexistuje. Iránc je integrovaný do stálych a súdržných skupín; ako taký jedná vždy ako predstaviteľ určitého zoskupenia, málokedy ako jedinec sám za seba. Iránc sa stará o celú skupinu (spravidla širšiu ako iba jeho najbližší príbuzní) a tá sa stará o neho výmenou za lojalitu. Je narodený do daného kolektívu, od ktorého odvodzuje svoju identitu; jeho status je závislý od postavenia v hierarchii zoskupenia. Záujmy kolektívu sú nadradené jeho súkromným potrebám, sú nadradené osobnej slobode; preto môže byť osobný život narušovaný záležitosťami väčšiny. Najžadanejšie je udržanie kolektívnej harmónie a konsenzu. Platnosť práva a zákonov sa mení podľa príslušnosti k tej ktorej skupine

Feminíne hodnoty: Dominantná je bezkonfliktnosť medziľudských vzťahov. Prejavujú sa silné sympatie slabým a utlačovaným. Spoločenským ideálom je blaho a starosť o druhých v rámci obce. Je výrazne vyvinuté sociálne cítenie, empatia a súcit. Jednanie, hľadanie kompromisov je najlepším možným riešením fungovania harmonického kolektívu.

Rovnosť: Každý človek si je rovný pred Bohom, ale moslim má prednosť pred inovercami, polyteistami či ateistami. Každý moslim sa dostane do raja, i po krátkom pobyte v pekle. Jediný hriech, ktorý Alah neodpúšťa je polyteizmus, resp. ateizmus. Pojem rovnosti je v islamskej spoločnosti značne komplikovaný. Moslim je teda rovný v rámci ummy. No s rovnosťou je spojený i pojem autority. Hierarchia je v moslimskej spoločnosti silne zakorenená. Ľudia nábožensky vzdelaní, či už ulamá, imámi, atď. požívajú väčšie výsady a rešpekt ako ostatní. „Kvalita (...) viery je hlavným kritériom hodnoty človeka.“⁴⁰ Spoločenský status v rámci moslimskej ummy je daný úrovňou náboženského vzdelania a vzdelanosti individua ako takého. Človek z chudobných pomerov môže získať štúdiom Koránu väčšie spoločenské uznanie ako najbohatší obchodník. Pričom ostatné vlastnosti ako skromnosť, striedmosť, umiernenosť, cit pre spravodlivosť, pohostinnosť, dobrosrdečnosť a čestnosť sú žiadanými vlastnosťami, ktoré sa posudzujú pri hodnotení

⁴⁰ LEHMANNOVÁ, Z. A KOL.: Kulturní pluralita v současném světě I, s.8

človeka. Postavenie žien je nutné vidieť v kontexte vzniku islamu. V tom období poskytol Muhammad práva ženám, ktoré vtedy nemali obdoby ani v Európe. Znamenali radikálny prelom v arabskej spoločnosti. Korán zakázal zabíjať novorodené dievčatá. Povolil síce polygamiu, ale tú obmedzil iba na štyri ženy, čo bolo na tú dobu nevidane málo.⁴¹ Dnes je polygamia skôr extrémom zaostalých vidieckych oblastí. Úloha ženy je konštruovaná v súvislosti k termínu rodiny. Rodina je miniatúra moslimskej ummy. Muž je jej duchovným vodcom, žena sa stará o rodinné zázemie. Vzájomne si nekonkurujú, ale sa doplňujú. Emancipácia ženy nie je diskutovaná, muž bez nej nedokáže spravovať rodinu.

Princíp hanba – česť (symbolizmus): Je spojený s násilným charakterom predislamskej spoločnosti. Moslimovia kladú dôraz na zachovanie tváre seba a svojej rodiny. Symbolika je vo všeobecnosti veľmi dôležitá. Z hľadiska medzinárodných vzťahov je pri vyjednávaní s Iránom nevyhnutné mať na mysli intenzitu symbolickosti a jej nezanedbateľný vplyv na konanie predných politických predstaviteľov krajiny (strata tváre pred obyvateľstvom). Hrdosť je akcentovaná vlastnosť človeka. Násilie je, v rámci pravidiel vymedzených šarijou, akceptovateľný nástroj na dosiahnutie šarijou definovaných cieľov. Drsnosť v medziľudských vzťahoch je ale vyvážená vyššie menovanými obecnými žiadanými vlastnosťami človeka.

Orientácia na prítomnosť: Súvisí s vlastnosťou trpezlivosť, ktorú Korán opakovane spomína. Moslim by mal byť trpezlivý, kľudný, schopný kontrolovať svoju nedočkavosť a strach. Moslim by sa mal zdržať kriku a prílišných extrémnych emócií. Trpezlivosť má v rámci islamu tri roviny: trpezlivosť riadiť sa božskými zákonmi, dodržiavať božské zákazy, znášať Božské tresty. S pojmami času súvisí multiaktívnosť moslima – zaoberá sa súčasne viacerými záležitosťami, sleduje viacero cieľov. Je difúzny, teda mieša osobné záležitosti s pracovnými záležitosťami, pričom si potrpí na formality, procedurálne úkony a slušnosť. Nedochovíľnosť je u moslimov implicitne pomerne častá, keďže moslim by si zhon nemal pripúšťať.⁴²

⁴¹ Korán povoľuje mužovi – moslimovi štyri manželky, iba v prípade ak ich všetky rovnako spravodlivo ľúbi. Ďalší verš Koránu, ale hovorí, že jediná spravodlivá bytosť je Alah. Ergo človek nie je spravodlivý, muž by mal mať jednu ženu

⁴²

Vzťah k prírode: Príroda je chápaná ako nepriateľ človeka. Negatívna relácia moslima k prírode je daná historickou skúsenosťou s neprívetivým prostredím púští Arabského polostrova. Alah ľudí trestá pomocou prírody. Človek smie prírodu využívať, pretvárať ju vo svoj prospech.

2.9 Saudská Arábia

Saudská Arábia je na Blízkom východe baštou fundamentalistov. Je to radikálna teokracia, v ktorej sa aplikuje wahhábizmus – najextrémnejšia forma islamu, ktorá má sklony k militarizmu a snaží sa pridržať islamu v takej podobe, v akej ho vyznávali prvé štyri generácie chálifov. Územie Saudov bolo od 16.stor.súčasťou Osmanskej ríše. V roku 1744 náboženský fanatik Muhammad ibn Wahháb založil s podporou kmeňa Saudov nezávislý štát, ktorý viedol do konca 19.stor.boje s osmanskými silami. (Al-Rasheed, 2003).

Myslenie obyvateľov Arabského polostrova bolo vždy formované nehostinným púštnym prostredím, v ktorom žili. Základom ich spoločenskej organizácie bol kmeň. Ako u všetkých nomádskych národov aj tu sa jednotlivec úplne podriaďoval kolektívu a neexistoval tu žiaden individualizmus. Z tohto dôvodu nás neprekvapí, že slovo „islám“ znamená v arabskom jazyku „podriadenie“.

Arabi sa nepodriaďovali len vodcovi kmeňa, ale aj Bohu. Centrálnym bodom zmýšľania nomádov bola obava o vlastnú bezpečnosť, keďže na púšti a stepi mohol nepriateľský útok prísť odkiaľkoľvek a kedykoľvek – bezpečnosť bola vždy zaisťovaná príbuzenstvom v rámci komunity. Členovia kmeňa sa vždy kolektívne mstili za akýkoľvek zločin spáchaný na členovi kmeňa (Knobloch, 2008). Preto sa u Arabov vyvinul silný zmysel pre česť, ktorý dosiahol až patologické rozmery. Pochybenie jednotlivca sa vždy stávalo pochybením celého kmeňa. Ako tvrdí známy psychológ David Leo Gutmann, takýmto spôsobom sa z arabskej spoločnosti stala „spoločnosť hanby“ (Gutmann, 2003). Praktickým následkom tohto zmýšľania je, že jednotlivec v tradičnej arabskej spoločnosti (rozumej hlavne Saudská Arábia) nie je schopný skutočnej sebareflexie ohľadom vlastných

pochybení. V „spoločnosti hanby“ nie je najpodstatnejšie či jednotlivец cíti naozaj ľútosť za svoju vinu – podstatné je to, ako vás vnímajú druhí. Ak ste urobili chybu, ste zahanbení a zahanbili ste aj svoju rodinu a kmeň. V „spoločnosti viny“, ktorá sa naopak rozvinula v urbanizovaných civilizáciách fungujúcich v duchu individualizmu naopak jednotlivец preberá sám pred sebou zodpovednosť za vlastné činy – dôležitejší je podľa morálky „spoločnosti viny“ pocit previnenia než zahanbenia

Vynikajúcim príkladom saudského/arabského zmýšľania je aj saudská väznica Hadžar neďaleko Rijádu, kde sa v luxusných podmienkach saudská vláda snaží nenásilným spôsobom prevychovať bývalých teroristov. Problémom ale je, že ani jeden z väzňov neprejavil zodpovednosť za svoje činy. Podľa nich sa všetci stali teroristami nešťastnou súhrou vonkajších okolností (Horowitz, 2009).

Pre nomádov bolo typické, že ich zručnosti a poznatky boli praktického zamerania, aby prežili v nehostinnom prostredí. Zložité filozofické a vedecké systémy nikdy nerozvíjali. (Knobloch, 2008). Nemožno sa preto čudovať, že v oblastiach ovládaných Arabmi sa po krátkom intelektuálnom vzostupe pod vplyvom perzských vzdelancov presadil po mongolskej invázii myšlienkový smer s názvom „Ašari“, ktorý odmietal racionalizmus gréckej filozofie a zasadzoval sa za doslovný výklad Koránu (Corbin, 1962).

Saudská Arábia je veľmi nedemokratická a spiatocnícka krajina (Horowitz, 2009). Síce je Irán oficiálne tiež teokraciou ale iránsky ľud je slobodnejší než obyvatelia Saudskej Arábie (Brzezinski, 2008). Kým v Iráne majú klerici obrovskú moc, ich vplyv je aspoň čiastočne vyvažovaný parlamentom a úradom prezidenta. Okrem toho iránski duchovní nie sú homogénny celok – viaceré frakcie zastávajú aj liberálne pozície ohľadom fungovania spoločnosti. Toto sa však určite nedá povedať o Saudskej Arábii, kde je drvivá väčšina duchovných rigidnými dogmatikmi.

U Saudov tiež neexistuje občanmi volený parlament. Kráľ v roku 1993 vytvoril len „Konzultačnú radu“, ktorej členov sám menuje a jej rozhodnutia nie sú pre neho záväzné. Súčasný kráľ Abdullah sa pod americkým vplyvom snaží do istej miery liberalizovať krajinu. Niektoré médiá ale aj čoraz viac občanov (v prvom rade bohatí podnikatelia, ktorí študovali na Západe) začína pod vplyvom globalizácie uvažovať o svete otvorenejšie.

Väčším reformám zatiaľ bránia klerici, ktorí sú angažovaní vo všetkých verejných inštitúciách (Can Saudi Arabia reform itself? , 2004).

2.10 Židovský fundamentalizmus

Funguje i u Židov a v judaizme nejaký radikalizmus, extrémizmus, militantizmus, separatizmus, fundamentalizmus alebo dokonca terorizmus? Odpovedzme si hneď, áno, existuje a je plne funkčný..

Významná časť izraelskej radikálnej pravice nie sú iba politické strany, ale i rôzne hnutia, veľmi často napojené na židovských osadníkov na Západnom brehu a v pásme Gazy a na ich politickú reprezentáciu. Vplyv týchto skupín často presahuje ich skutočné zastúpenie, bez ohľadu na radikálov v „*umiernených*“ stranách, hlavne teda strany Likud. Rovnako názory a vystupovanie predstaviteľov radikálne pravicových formácií bolo zriedkakedy možné prehliadnuť, pretože im bola obvykle venovaná veľká publicita.

*„Zatiaľ najradikálnejšia zo všetkých izraelských parlamentných strán – Kach, ktorá bola pre svoje postoje označená izraelskými politológmi označená za kvázifašistickú, považovala sama seba za náboženskú. Stala sa tak jedným z príkladov, na ktorom môžeme jasne pozorovať, ako je i judaizmus (podobne ako islam, kresťanstvo, či iné náboženstvá) zneužitelný pre nečisté politické ciele“.*⁴³

Výnimkou nie je ani participácia radikálnej pravice v izraelských vládach, to sa týka nielen minulosti, ale i súčasnosti. Po veľkom úspechu radikálnej pravice vo voľbách v roku 1984, kedy sa presadili strany Techija, Comet, Moraša a Kach, prežívala po nástupe Ariela Šarona do úradu premiéra táto časť politického spektra renesanciu. Dve kreslá v jeho vláde Národnej jednoty získala radikálne pravicová formácia Národná jednota – Náš domov Izraela, ale tiež Národná náboženská strana, ktorá napriek svojej relatívnu umiernenú minulosť je dnes už skôr v tábore pravicových radikálov. I sám premiér Šaron je vďaka svojej minulosti a politike, ktorú vždy presadzoval, postavou viac ako kontroverznou. Preto bol často kritizovaný za pravicového radikála, pretože pochádza z „*umierneného*“ Likudu.

„Zhruba 20% až 25% židovských obyvateľov na území dnešného Izraela sa považuje za dati – nábožensky založených Židov, ktorí relatívne dôsledne, formálnymi

⁴³ Čejka, M.: Judaismus, politika a štát Izrael, str 189

znakmi (vonkajškom) i psychicky (vnútorne), prežívajú a verejne deklarujú vzťah k transcencii. Takmer všetci zároveň priznávajú, že v určitej miere sa podieľajú na politických aktivitách hnutí a strán, ktoré presadzujú rejudizáciu izraelskej spoločnosti.“⁴⁴

Ďalších zhruba 20% Izraelov, ktorí žijú v zásade sekularizovaným spôsobom života, ale vo svojom súkromnom a rodinnom živote kladú zvýšený dôraz na formálne dodržiavanie predpisov o sviatkoch, má k niektorému z druhov dati úprimne sympatie. Vo vstupe judaizmu do reálnej politiky možno od konca 60. rokov pozorovať dve základné tendencie. Prvá z nich sa týka zvýšeného politického vplyvu tzv. charedim. Charedim – nazývaní „ultraortodoxní“ všeobecne vidia starovekú (biblickú) židovskú tradíciu, ako výnimočný a nespochybniteľný zdroj legitimacy a štátnosti „ľudu Izrael“ na „Krajinu Izrael“. Návrat v tejto ideálnej konštelácii nemôže byť uskutočnený prostredníctvom pragmatických, v skutku svetských krokov nenáboženského nacionalistického hnutia. Preto mnohí charedim sa správajú, pri najmenšom vo všeobecnej rovine, rezervovaný až nepriateľský postoj ku sekulárnemu sionizmu. Asi jedna tretina Židov z kategórie dati sú charedim.

*„Charedim je možné všeobecne považovať ako amorfný, ultraortodoxný trend judaizmu, pietistický a „introvertný“ svojim prejavom navonok je komplikovaný, ak ide o jeho vzťah k Štátu Izrael.“*⁴⁵

Druhá tendencia v angažovanom judaizme – fundamentalizmus je vývojovo mladší a možno ho chápať, ako radikálnejšiu odnož pôvodného trendu charedim. Táto tendencia je spätá predovšetkým s militantným hnutím Guš emunim (Blok verných), hoci zahrňuje omnoho pestrejší prúd teologického a politického myslenia, ktoré vychádza z učenia rabína Abrahama Jicchaka Hakohena Kúka a jeho syna Cvi Jehudu Kúka. Všeobecne túto tendenciu je možné nazvať náboženským sionizmom, pretože, na rozdiel od „pasívnych“ charedim, má k sekulárnej sionistickej ideológii i praxi veľmi blízko, a dokonca sa považuje za jej hlavného predstaviteľa.

⁴⁴ Mendel, M.: Náboženství v boji o Palestinu, str. 49

⁴⁵ Barša, P.: Západ a islamismus, str. 92

Guš emunium – sa považuje za „avantgardu“ židovských aktivistov, ktorá sa po víťaznej vojne v roku 1967 a okupácii miest kľúčových z hľadiska starovekých dejín Izraela rozhodla nečakať na kroky sionistických socialistov a už navždy osídliť „zasľúbenú Krajinu Izrael“. Guš emunium je jednoznačne najvýznamnejší radikálne pravicové hnutie izraelských osadníkov na okupovaných územiach. Niektorí politológovia ho označujú za charismatické, mesianistické, religiózne, politické a revitalizujúce hnutie, ktoré sa inštitucionalizovalo. Ďalší zas uvádzajú, ako jeho hlavné charakteristiky mesianizmus a fundamentalizmus. Mesianizmus Guš emunim podľa neho spočíva v predpoklade jeho myšlienkových vodcov, že žijeme v zvláštnej dobe, v ktorej je otázka vykúpenia veľmi dôležitá a pravdepodobná.

*„Fundamentalizmus hnutia je výrazom jeho usilovania o poznanie celej historickej reality našej doby vrátane príznakov vykúpenia, hlavne prostredníctvom posvätných zvitkov Tóry a halachických ustanovení, ktoré sa po čase stanú stavajú základnými pravidlami členov hnutia a nakoniec i celého národa.“*⁴⁶

Hnutie sa oficiálne zrodilo v roku 1974 v kibuci Kfar Ecijon na Západnom brehu ako reakcia na Jom Kippurskú vojnu. Spočiatku bolo hnutie Guš emunium spojované s Národnou náboženskou stranou a bolo jeho frakciou. Postupne sa však hnutie Guš emunium začalo vyhraňovať proti materskej strane a odmietalo s ňou byť spojované. Mafdal bolo politickým krídlom náboženského sionizmu a členovia hnutia pochádzali z mládežníckej organizácie sionistického Bnej Akiva, ktoré bolo odvetvím Svetového hnutia Mizrahi. V zásade teda Guš emunium a veľa ďalších strán a hnutí vidia vo víťazstve z júna 1967 počiatok eschatologického „Konca času“, ktorého doprovodným rysom je Bohom inšpirovaný návrat Židov do ich domovov v Jeruzaleme (arab. al-Kuds), Šechemu (Nábulus), Hebronu, (al-Chalíl) a ďalších miestach na západnom brehu Jordánu, v pásme Gazy, na Sinaji, na Golanských výšiniach a pokiaľ to bude možné, i na východe od Jordánu. Guš emunim (a jemu podobné zoskupenia) je radikálne náboženské hnutie, ktorého ideológovia a aktivisti (regulárni rabíni i svetskí kazatelia) sa líšia v mnohých doktrínálnych aspektoch, ale je im spoločný názor, že Židia nesmú premárniť príležitosť, ktorú im dal Boh. Musia osídliť Krajinu Izrael a vytvoriť z nej integrálnu súčasť izraelského štátu, ktorého súčasnú sionistickú podobu chápu ako medzistupeň k nastoleniu

⁴⁶ Mendel, M.: Náboženství v boji o Palestinu, str. 48

izraelského kráľovstva Božieho riadeného halachou. Tento strategický cieľ je vraj najlepšie uskutočniť pomocou vytvárania „*hotových skutočností*“, pomocou náboženského nadšenia svojich stúpencov, nediskutovať s izraelskou vládou a využiť ich bezradnosti, pokiaľ ide o prípadné represie voči náboženským radikálom. Čo sa týka otázky osudu arabského obyvateľstva na Erec Jisra'el, názory radikálov a stúpencov radikálov sa do určitej miery líšia. Časť z nich dovoľuje, aby Arabi na územiach zostali, ak bezvýhradne príjmu tézu, že Boh krajinu vrátil tým, ktorým z jeho vôle a na základe Zmluvy s Izraelom patrí. Iné židovské skupiny vytvárajú prostredníctvom celej plejády krokov, činov a cielených provokácií prostredie, ktoré je pre arabské obyvateľstvo neprijateľné a predovšetkým neznesiteľné. Najradikálnejší židovskí aktivisti bezpodmienečne požadujú od izraelskej vlády odsun všetkých arabských obyvateľov do okolitých krajín a líšia sa iba v tom, či má alebo nemá byť tento odsun sprevádzaný finančným odškodnením. Tieto a množstvo ďalších politických aktivít sú vo väčšine židovských radikálov späté s náboženskou víziou nadchádzajúcej éry Božej vlády, ktorá bude predchádzať príchod Mesiáša. Stúpenci Guš emunium sa cítia byť „*Božími bojovníkmi*“, ktorí pripravujú podmienky pre návrat Izraela do svojej krajiny, vybudovanie tretieho Chrámu a spásu ľudstva. Pre nich má osídľovanie okupovaných arabských území (či legálne alebo nelegálne, sprevádzané dokonca v rozpore s okupačnými zákonmi) Boží mandát a je preto teda považované za úplne legitímne, pretože sa ním naplňuje ustanovenie tóry a halachy všeobecne a nie svetské zábery sionistov. U týchto dvoch základných tendencií – „*pasívnom*“ charedim a náboženskými sionistami typu Guš emunium možno vystopovať celé spektrum názorov, či už u jednotlivcov alebo tiež i u náboženských zoskupení. Najzásadovejší charedim sú nepriateľskí voči Štátu Izrael, neuznávajú inštitúcie a hovoria iba jazykom jidiš, pretože reformu hebrejštiny a zavedenie hovoreného igrity považujú za znesvätenie liturgického jazyka. Väčšina charedim je nepriateľská voči akejkol'vek svetského nacionalizmu a politická angažovanosť niektorých z nich po boku sionistov znamenala v pietistickom fundamentalizme trvalý rozkol. I u umiernených charedim, ktorí sa cítia byť relatívne loajlnými občanmi Štátu Izrael, prevláda do značnej miery politická pasivita a obava, aby ich radikálnejší židovskí spoluobčania, či už svetskí sionisti alebo náboženský radikáli, nevyvolali svojou politickou angažovanosťou a praxou príliš veľá nenávisť a nacionalistických, respektíve náboženských emócií. Umiernení charedim dokonca

niekedy volajú i po mierovom zmiernení s Arabmi a to i za cenu okamžitého stiahnutia Izraela z území okupovaných v roku 1967. Krédom charedim je pasívne očakávanie príchodu Mesiáša a obrody Izraela, keďže uskutočnenie tejto základnej doktrinálnej vízie je úplne v Božích rukách a žiadny svetský režim alebo hnutie nemá právo jeho uskutočnenie urýchliť alebo ovplyvniť. Drvivá väčšina ultranacionalistických typu Guš emunium nechce o stiahnutí z biblických území ani počuť, chce ich ubrániť i osídľovať a to pomocou zbraní a násilím. To, že veria v blízky príchod Mesiáša spoločne s citovým putom so zaslúbenou krajinou, zbavuje mnohých z nich prirodzeného strachu z nepriateľských akcií arabského obyvateľstva. Iba naozaj mimoriadnym náboženským presvedčením možno vysvetliť ochotu osadníkov budovať svoje obydlia priamo uprostred arabských miest a organizovanými provokáciami riskovať odvetu Arabov. U stúpenecov tejto tendencie nájdeme jedincov, ale i skupiny, ktorí sú „ľudsky“ ochotní žiť a dokonca niekedy spolupracovať s arabskými moslimami i kresťanmi pod podmienkou, že tí konečne pochopia, že ich údajná vlasť, „*Filastín al arabija*“, je od Boha posvätným majetkom Židov a tí iba prejavujú dobrú vôľu, keď nechajú Arabov v tejto krajine žiť. Nech už je rozdiel akýkoľvek, ktorý v rovine doktrinálnych východísk pri hodnotení politickej situácie, nájdeme medzi oboma základnými tendenciami jedno spoločné. Oba hlavné prúdy súčasného židovského fundamentalizmu rozvíjajúce sa na území Štátu Izrael majú spoločný cieľ: žiť, pracovať a svojím náboženským presvedčením prispieť k naplneniu strategicko-doktrinálnej vízie judaizmu, ktorej je uskutočnenie mesianistickej myšlienky a nastolenie strategicko-doktrinálnej vízie judaizmu, čo je uskutočnenie mesianistickej myšlienky a nastolenie obrozeného Izraela. Hnutie sionistov a svetská forma štátu na časti územia biblického Izraela predstavuje pre väčšinu fundamentalistov iba Bohom inšpirovaný predstupeň k dosiahnutiu vytýčeného cieľa. Existujú samozrejme i ďalšie radikálne, extrémistické alebo fundamentalistické strany, hnutia či organizácie, ako napr. strana Kach-Tak, pravicová strana založená v roku 1968 v USA rabínom Mairom Kahanom, ako Židovská obranná liga. Je to rasistická strana, realizuje výpady proti čiernym Židom z Afriky a vyzýva k odplate Arabom za arabský protizidovský pogrom z roku 1929. „V 80. rokoch ju podporovalo až 7% izraelskej populácie.“⁴⁷

⁴⁷ Miloš Mendel: *Náboženství v boji o Palestinu*

Ďalej existuje koalícia strán Haichud Haleumi (Národná jednota) alebo strana Comet (Križovatka), či strana Techija (Obroda), ktorá má blízko k hnutiu Guš emunium názorovo i personálne, avšak rozdiely tu existujú. Guš emunium je homogénne hnutie, ktorého hlavným poslaním je osídľovanie Západného brehu, Techija je regulárna politická strana, ktorej sekulárne vedenie bolo staršie ako vedenie Guš emunium a jej členovia pochádzali nielen z okruhu osadníkov, ale členmi boli aj vedci, výskumníci, obchodníci a novinári. Jedným z cieľov strany bolo i hľadanie konsenzu medzi sekulárnymi a religióznymi Židmi na základe idey „*Velkého Izraela*“.

Okrem politických strán v minulosti pôsobilo v Izraeli a i stále pôsobí množstvo rôznych polo legálnych a nelegálnych ultrapravicových organizácií vyznačujúcich sa značnou mierou militantnosti. Intenzita činnosti týchto organizácií v hľadisku rozsahu až na výnimky nedosahuje stupňa agresivity niektorých arabských organizácií (napr. militantne marxistických alebo apokalypticky džihadistických alebo extrémne nacionalistických, teda v minulosti hlavne OOP), zároveň však rozhodne nieje možné tvrdiť, že by ich činnosť bola zanedbateľná. jedným z významných faktorov, ktorý má vplyv na ich činnosť, je skutočnosť, že sú tieto organizácie podchytené izraelskými špiónmi a službami omnoho lepšie ako palestínske radikálne organizácie. Potvrďuje to skutočnosť, že veľké množstvo ich pokusov bolo včas odhalené izraelskými tajnými službami. Množstvo židovských extrémistických a teroristických organizácií vznikla v deväťdesiatych rokoch ako reakcia na ľavicové vlády a politiku presadzovanú Jicchakom Rabinom. Je pozoruhodné, že medzi židovskými extrémistami nájdeme veľmi veľa židovských prisťahovalcov z USA. Motívy židovských teroristov sú rôzne, no zjednocujúcim prvkom ich činov je v úplnej väčšine prípadov terč ich útokov – palestínski Arabi. Cieľom útokov sú osoby, ktoré boli priamo alebo nepriamo zodpovedné za smrť iných Židov. Týmto boli napríklad motivované atentáty na starostov palestínskych miest v roku 1980 i vražda zadržaného arabského teroristu zrealizovaná Joramom Skolnickom v roku 1993. Často sú terčom útokov židovských teroristov i civilisti, v roku 1984 sa židovskí teroristi pokúsili o bombový útok na 5 arabských autobusov i s pasažiermi. Akcia bola na poslednú chvíľu odhalená izraelskou tajnou službou Šabak. Ďalším motívom židovských teroristov je často presvedčenie, že ich čin prispeje k urýchleniu vykúpenia, čo napríklad viedlo i členov organizácie Židovské podzemie, ktorí boli zadržaní v roku 1984, keď mali v úmysle

realizovať bombové útoky na moslimské svätyne na Chrámovej hore v Jeruzaleme. Špecifické sú i vraždy židovských „zradcov“. Vari najlepším príkladom je atentát na ministerského predsedu Jicchaka Rabina a vražda mierového aktivistu Emila Grunzweiga na jednej z demonštrácií hnutia Šalom Achšav (Mier teraz). 25. februára 1994 židovský osadník, doktor medicíny a lekár Baruch Goldstein vnikol na ramadánovú bohoslužbu v hebronskej Hrobke patriarchov a samopalom začal masakrovať prítomných moslimov. Počas 3 minút povraždil 29 ľudí a ďalších 100 zranil. Potom, čo sa mu zasekla zbraň, niekoľko tých, čo prežili hodilo po Goldsteinovi hasiaci prístroj a ubili ho na smrť. Udalosť nazývaná Hebronský masaker mala veľkú odozvu a rozpútala vlnu násilnosti medzi Izraelčanmi a Palestínčanmi. Goldstein patril k ortodoxnej komunite, bol uznávaným vojenským lekárom, ktorý zachraňoval preukázateľne život mnohým Palestínčanom zranených izraelskými jednotkami. Masaker plánoval dlho dopredu a bol si istý, že jedná v súlade s Božou vôľou. Hlavným motívom jeho masakru bolo zastaviť mierové aktivity Rabinovej vlády. Židovskými extrémistami, ktorí pochádzali z religióznych kruhov, bol Goldstein za svoj čin glorifikovaný a oslavovaný ako cadik. Jicchaka Rabina zavraždil univerzitný študent práva a informatiky Jigal Amir, ortodoxný Žid. Tým sa jasne potvrdilo, že izraelská politická kultúra primárne súvisí s násilím medzi Židmi a Palestínčanmi. Jicchak Rabin bol jedným z hlavných protagonistov mierového procesu medzi Izraelčanmi a Palestínčanmi. Pred izraelským súdom Jigal Amir vypovedal, že jednal správne a v súlade s halachou. Tvrdil, že halachu študoval celý život, a preto vie, že každý Žid, ktorý nechá svoj ľud alebo územie nepriateľovi tak, ako Rabin musí byť zabitý. Rabin bol nazývaný rabínmy z osád Ješa rodef a moser, čo sú jedny z najťažších halachických obvinení Žida. „Rodef označuje toho, kto zavraždí alebo napomáha vražde druhého Žida.“⁴⁸ Táto skutočnosť oprávňuje zabiť toho Žida bez súdu, aby boli zachránené ďalšie židovské životy. „Moser je ten, kto je podozrivý z predávania informácií o Židoch Nežidom, alebo ten, kto im neoprávnene predáva židovský majetok.“⁴⁹

A preto, že halacha hovorí o Erec Izrael (Krajine Izrael), ako o posvätnom majetku Židov, je povinnosťou Žida mosera zabiť. Amir otvorene priznal, že sa týmito religióznymi interpretátormi židovského práva inšpiroval, avšak musíme si uvedomiť, že atentát na

⁴⁸ Čejka, M.: Judaismus, politika a stát Izrael, str. 192

⁴⁹ Čejka, M.: Judaismus, politika a stát Izrael, str. 192

Rabina nebol iba dôsledkom činov osamelého náboženského fanatika, ale jeho príčiny sú oveľa hlbšie.

Spisy judaizmu

Zvitky Tóry

sú zabalené v zamate a sú uložené v Arche v každej synagóge. Tvoria ich „stromy života“ (dva drevené valce so striebornými korunami a zvončekmi na korune – symbolmi Božej zvrchovanosti) a sú písané v hebrejčine. Ľudská ruka sa tohto posvätného zvitku nesmie dotknúť – preto sa pri čítaní používa ukazovátka. Keď zvitok príliš zostarne a nedá sa už používať, nezničia ho, ale pochovajú ako človeka.

Písaná Tóra

Starý zákon – nazýva sa aj Tanach alebo Hebrejská biblia – sa skladá z Mojžišovej Tóry, teda Piatich kníh Mojžišových (Genesis, Exodus, Levitikus, Numeri, Deuteronomium). Ďalšou časťou písanej Tóry sú Knihy prorokov (Neviim) a Písma (Ketuvim) – Žalmy, Príslovia...

Ústna Tóra

Obsahuje písomníctvo Midrašim, výkladové homiletické a zákonné diela, Mišnu, traktáty Talmudu, spisy učencov zo 6.– 20. storočia. Táto literatúra sa zaoberá všetkými aspektmi židovstva:

zákonom a legendou, svetskými
a metafyzickými vecami, správaním
a morálkou či rovnováhou medzi štúdiom
Tóry a účasťou na svetských veciach

2.11 Vzájomne rozdiely islamu a kresťanstva

Islam sa vyvíjal v podobnom civilizačnom prostredí ako kresťanstvo a judaizmus. Samozrejme islam vznikol o 600 rokov neskôr ako kresťanstvo a tak má určité špecifické rysy. Vzťah moslimov ku kresťanstvu nie je taký negatívny ako si mnohí myslia. Ba ešte aj postavu Ježiša Krista uznávajú. Neuznávajú ho ako božieho syna, je pre nich len jedným z množstva prorokov. Postavenie islamu je odlišné ako postavenie kresťanstva v Európe. Neprešiel totiž rovnakým historickým vývojom. Kresťanské cirkvi boli postupne oslabované a vytlačané z moci nad štátom až prišlo oddelenie od štátu. V islamskom svete nič podobné neprebehlo. Základom právneho poriadku je islamské právo šariá.

Islamský a kresťanský svet voči sebe napriek tomu prechováva skrytú nedôveru. Môžeme hovoriť o obojstrannej xenofóbii, avšak odlišne motivovanej. Západné náboženstvá islamskému svetu vyčítajú istú nevyspytateľnosť, nábožensky podloženú expanzívnosť, napríklad Osmanskú ríšu na Balkáne v 15. Až 16. Storočí, terorizmus a nevraživosť voči Izraelu. Islamské výhrady voči Západu sú podľa M- Mendela (pracovníka Orientálneho ústavu Akadémie vied ČR a popredného odborníka na islamský reformizmus), konkrétnejšie a súčasnejšie: *“Kolonializmus 18. Až 20. Storočia znamenal všestranné pokorenie islamského sveta technicky a organizačne vyspelejším Západom. Islamský svet najprv nedokázal túto expanziu chápať inak než v náboženských kategóriách. Neboli za však žiadne novodobé krížové výpravy ani expanzia kresťanstva, ale vtedajší islamský svet to tak chápal. Moslimovia boli ohromení, stávali sa na odpor, ale obranné dŕžihády neuspeli. Koloniálne obdobie vyvolalo zmeny aj v islamských krajinách, ale táto trauma pôsobí ďalej, lebo prevaha Západu a určitá forma závislosti pretrváva.”*⁵⁰

Islam je v západnej spoločnosti často zatracovaný pre pojem „džihád“. Islam kladie svojim stúpencom povinnosť šíriť vieru v jediného boha. Rozdeľuje svet na Dár assalám

⁵⁰ Klopáček L.: Blízky Východ na prelome tisícročia. Vyšehrad 1999, strana 182

(dom pokoja islamu), teda pre islam už získanú časť sveta a na Dár al-harb (dom vojny islamu), svet obklopujúci islam, ktorý sa preň ešte musí oduševniť. V islamskom učení zakotvený pojem „džihád“ (svätý boj), sa v médiách účelovo nepresne prekladá ako svätá vojna. Takto sa dnes prevažne džihád chápe. Odborníci na islam upozorňujú, že džihád neznamená nutne militantnú formu boja. Skrýva sa pod ním i obyčajné úsilie o upevnenie viery, misie dobročinnosť – teda všetky (nielen násilné) formy presadzovania islamu.

Kým v Európe sa hovorí a píše hlavne o hrozbe džihádu, z južnej strany s o nič menšou horlivosťou o imperialistických križiakoch⁵¹ (Dokonca, napr. etnické čistky v Bosne a Hercegovine pokladajú za ôsmu križiacku výpravu.⁵²). Arabská nacionalistická rétorika vyplýva predovšetkým z nedávnej koloniálnej expanzie, z neprimeranej pomoci USA poskytovanej Izraelu, morálneho rozkladu Západu (prostitúcia, homosexualita, samovraždy, rozpad rodín, alkoholizmus, drogy, kriminalita...) a z materiálneho zmýšľania konzumnej spoločnosti. Z toho vyplýva zákaz dovozu niektorých západných časopisov, videokaziet, zákaz satelitných programov, ba dokonca v Saudskej Arábii bola zavedená vlastná verzia internetu.

Z moslimského sveta ide strach, že získa prípadne nezodpovedne použije zbrane hromadného ničenie. Strach islamského sveta z Európy resp. USA sa zase opiera o desivú predstavu úplného vojenského, hospodárskeho, a kultúrneho pokorenia. Jedna strana má výraznú vojenskú a technickú prevahu, druhá doháňa tento svoj hendikep nezlomnou vierou v božiu predurčenosť. Zvlášť moslimsky fundamentalisti vyčítajú Európe, že môže za celkovú zaostalosť moslimov. Zároveň si uvedomujú, že preberaním výsledkov technického pokroku, ktoré autorstvo si v žiadnom prípade nemôžu privlastňovať, len ustupujú európskemu vplyvu a priznávajú mu úspech.

⁵¹ Klopáček L.: Blízky Východ na prelome tisícročia. Vyšehrad 1999, strana 182

⁵² Pamflet vydalo nakladateľstvo al-Furqan; podrobnosti uvádza B. Tibi. 1994, s. 316-335 a poznámky

4. Čo na to Európa?

Projekt Transatlantické trendy je komplexný každoročný výskum americkej a európskej verejnej mienky, ktorý sa tento rok uskutočnil v Spojených štátoch amerických a v dvanástich európskych krajinách: Bulharsku, Francúzsku, Nemecku, Taliansku, Holandsku, Poľsku, Portugalsku, Rumunsku, Slovensku, Španielsku, Turecku a Veľkej Británii.

Ide o projekt German Marshall Fund of the United States a Compagnia di San Paolo realizovaný s dodatočnou podporou Fundação Luso-Americana, Fundación BBVA a Tipping Point Foundation.

Výskum dospel k nasledujúcim hlavným zisteniam:

- Výrazná väčšina Američanov a Európanov sa zhoduje v názoroch na závažnosť globálnych hrozieb, pričom oproti minulému roku vzrástol najmä počet tých, ktorí za „mimoriadne závažnú“ hrozbu považujú islamský fundamentalizmus – vo Veľkej Británii bol zaznamenaný nárast o 22 percentuálnych bodov.
- Sedemdesiatdeväť percent Američanov a 84 % Európanov sa zhoduje v názore, že by sa malo pokračovať v úsilí zabrániť Iránu získať jadrové zbrane, pričom vojenský zásah za najlepšiu možnosť považuje iba 15 % Američanov a 5 % Európanov
- V prípade, ak by v tomto úsilí zlyhali možnosti nevojenského charakteru, 53 % Američanov (z tých, ktorí podporujú úsilie zabrániť Iránu získať jadrové zbrane) by podporilo vojenský zásah. V Európe by takýto zásah podporilo 45 % opýtaných (z tých, ktorí podporujú úsilie zabrániť Iránu získať jadrové zbrane). Vojenský zásah by v prípade zlyhania možností nevojenského charakteru podporilo 54 % francúzskych respondentov.

- Američania a Európania sa vo všeobecnosti zhodujú, kde robiť kompromisy v otázke občianskych slobôd pri prevencii terorizmu. Nesúhlasia s väčšími právomocami vlády na monitorovanie telefonických rozhovorov občanov, ale podporujú väčšie právomoci vlády na monitorovanie komunikácie cez internet a na umiestnenie kamier na verejných priestranstvách. Nezhodnú sa však v otázke väčších kompetencií umožňujúcich monitorovanie bankových prevodov – proti takémuto kroku je viac Američanov ako Európanov.
- Päťdesiatšesť percent Američanov a Európanov má pocit, že hodnoty islamu nie sú zlučiteľné s hodnotami demokracie. Väčšina však zastáva názor, že problémom nie je islam ako taký, ale konkrétne islamské skupiny. S týmto rozlíšením súhlasí 66 % demokratov a 59 % republikánov.

Američania a európania sa zhodujú v názoroch na globálne hrozby

Veľká väčšina (70 %) Američanov a Európanov sa aj naďalej zhoduje v názoroch na závažnosť širokej škály medzinárodných hrozieb, vrátane medzinárodného terorizmu, islamského fundamentalizmu, imigrácie,. Všetky hrozby intenzívnejšie vnímajú Američania ako Európania.

Rastúce obavy z islamského fundamentalizmu

Najväčší posun vo vnímaní hrozieb na oboch stranách Atlantiku v porovnaní s minulým rokom bol nárast podielu tých, ktorí považujú islamský fundamentalizmus za „mimoriadne závažnú“ hrozbu (+ 13 percentuálnych bodov v prípade Američanov a + 11 percentuálnych bodov v prípade Európanov). Najväčší nárast medzi Európanmi bol vo Veľkej Británii (+ 22 percentuálnych bodov), Taliansku (+ 19 percentuálnych bodov) a Španielsku (+ 12 percentuálnych bodov).

Všeobecná zhoda, kde urobiť kompromis v otázke občianskych slobôd

Hoci verejná debata by mohla niekoho viesť k názoru, že Američania a Európania majú rozdielne názory na spôsob, ako reagovať na terorizmus, náš výskum zistil všeobecnú zhodu na oboch stranách Atlantiku v tom, kde stanoviť hranicu občianskych slobôd. Päťdesiatdeväť percent Američanov a Európanov nesúhlasí s väčšími právomocami vlády, ktoré by jej umožňovali monitorovať telefonické rozhovory občanov ako súčasť úsilia predchádzať terorizmu. Američania a Európania sa tiež zhodujú v názore, že vlády by mali mať väčšiu právomoc monitorovať komunikáciu cez internet (za je 54 % Američanov a Európanov) a inštalovať kamery na verejných priestranstvách (za je 71 % Američanov a 78 % Európanov). Nezhodujú sa však v otázke väčšej právomoci monitorovať bankové prevody – proti je 58 % Američanov, zatiaľ čo 50 % Európanov s tým súhlasí.

3. TERORISTICKÉ ORGANIZÁCIE

Od začiatku 90. rokov minulého storočia možno zaznamenať vo svete vzostup a nárast aktivít teroristických skupín, ktorých činnosť vychádza buď z nacionalistických princípov alebo princípov islamského fundamentalizmu. Práve teroristické skupiny vychádzajúce z princípov moslimského fundamentalizmu predstavujú pre „západný svet“ a USA potencióálne najväčšiu nevojenskú hrozbu súčasnosti.

3.1 Typy teroristických organizácií

V súčasnosti na svete pôsobia štyri typy teroristických organizácií, ktoré sú rozdelené predovšetkým podľa zdroja ich motivácie: ľavicoví teroristi, pravicoví teroristi, etnonacionalistickí/separatistickí teroristi a náboženskí, alebo „svätí“ teroristi. Všetky štyri typy prešli obdobím relatívnej slávy v modernej ére, s ľavicovým terorizmom zapletenými do komunistického hnutia pravicovým terorizmom hľadajúcim inšpiráciu vo fašizme, a separatistickým terorizmom sprevádzajúcim vlnu dekolonizácie obzvlášť v rokoch po II.

svetovej vojne. V súčasnosti sa najvýznamnejším stáva náboženský terorizmus. Napriek tomu, že skupiny vo všetkých kategóriách existujú dodnes, ľavicové a pravicové teroristické skupiny boli početnejšie v skoršom období. Tieto kategórie nie sú jednoznačné, keďže mnohé skupiny majú zmiešané motivačné ideológie, ale zvyčajne jedna ideológia či motív prevláda. Kategorizácia je dôležitá tiež preto, že rôzne motivácie niekedy vedú k odlišným štýlom a spôsobom správania. Pochopenie typu teroristickej skupiny môže poskytnúť pohľad do najhodnovernejšieho, najpravdepodobnejšieho možného prejavu jej násilia a najtypickejších znakov jej vývoja.

- Ľavicové teroristické organizácie vedené liberálnymi alebo idealistickými politickými koncepciami, majú sklon preferovať revolučnú, anti-autoritársku, anti-materialistickú agendu. Často používajú brutálne násilie kriminálneho typu, ako únosy, vraždy, bombardovanie, a podpaľačstvo, často namierené na elitné ciele, ktoré symbolizujú autoritu. Majú problém dohodnúť sa na dlhodobých cieľoch. Väčšina ľavicových organizácií v západnej Európe v dvadsiatom storočí bola brutálna, ale mala relatívne krátke trvanie.
- Pravicoví teroristi mali sklon byť menej súdržní a viac impulzívni v násilí ako ľavicové skupiny. Ich ciele sú často vyberané na základe rasy alebo etnickej príslušnosti, náboženstva, imigračného statusu, a aspoň v poslednom období boli viac oportunistickí ako vypočítaví. To ich robí potenciálne výbušnejšími, ale ťažko vystopovateľnými.
- Separatistickí teroristi sú najkonvenčnejší, často majú jasný politický alebo teritoriálny cieľ, ktorý je racionálny a potenciálne vyjednatel'ný, ak aj nie vždy oprávnený, aspoň ospravedlniteľný v danom prípade. Môžu byť neveriteľne násilní. Zároveň môže byť ťažké rozlíšiť medzi cieľmi založenými na etnickej príslušnosti, a tými, ktoré sú zakorenené v kontrole nad určitým miestom. Zvyčajne majú podporu medzi miestnym obyvateľstvom rovnakej etnickej príslušnosti, s ktorým môžu ich separatistické ciele rezonovať. Širšia podpora verejnosti je zvyčajne kľúčom k vyššej priemerej životnosti separatistických skupín v modernej ére.

Definície terorizmu

- Štátny terorizmus je používanie teroristických metód štátnej moci proti jej oponentom. Môže byť napr. zameraný na národnostné menšiny, náboženské skupiny, disidentov atď.

- Ekologický terorizmus predstavuje používanie nezákonného násillia na pozitívne ciele - ochranu prírody a prírodných zdrojov. V niektorých prípadoch ho využívajú ekologické orga-nizácie proti vládám či priemyselným organizáciám.⁵³

- Superterorizmus znamená zneužitie zbraní hromadného ničenia, prípadne iných prostriedkov, ktoré sa im z hľadiska svojich účinkov približujú.

- Konvenčný terorizmus je historickým typom terorizmu, ktorý pretrváva i v súčasnosti. „Konvenčný“ v tomto prípade znamená terorizmus používajúci klasické (konvenčné) prostriedky, ako napr. výbušniny, strelné zbrane, horľaviny, rovnako tak ako násilné metódy (atentáty, únosy, zadržiavanie rukojemníkov).

- Nekonvenčný terorizmus je relatívne novým typom prejavov terorizmu, používa prostriedky a metódy, ktoré sa nedajú zahrnúť do kategórie konvenčného terorizmu. Patrí sem napr. zneužitie zbraní hromadného ničenia, prostriedkov informačnej a psychologickej vojny, rovnako zneužitie prostriedkov, ktoré z vojenského hľadiska nie je možné medzi zbrane zahrnúť (napr. zneužitie priemyslových odpadov, alebo zámerného, plánovaného vyvolania katas-trof a havárií).

- Psychologický terorizmus je plánované použitie propagandy a ďalších psychologických prostriedkov v čase mieru, na ovplyvnenie názorov, emócií, postojov a správania jednotlivcov či cieľových skupín populácie tak, aby priamo alebo svojimi dôsledkami ohrozovali bezpeč-nosť a ústavné princípy štátu.⁵⁴

⁵³ Terorizmus a my, ochrana před hrozbou moderní doby, kolektiv autorů, Computer Press, Praha 2001. [110]; s.6-8]

⁵⁴ BRZYBOHATÝ, M.: Terorizmus II. Police history Praha 1999, [14;s. 153-155.]

Definícia terorizmu podľa Európskej únie:

EÚ definuje terorizmus ako čin spáchaný úmyselne s cieľom „vážne destabilizovať alebo zničiť základné politické, ústavné, hospodárske a sociálne štruktúry. Ide o zločiny, ako ohro-zovanie života alebo fyzickej integrity osôb, vzatie osoby za rukojemníka, únos lietadla, spô-sobenie výbuchu a podobne. [Brusel - TASR, 7. 12. 2001]

Medzi najznámejšie teroristické organizácie patrí:

Óm-širikjó
Hizballáh
Hamás
Fatah
Islamský džihád
OOP (Organizácia pre oslobodenie Palestíny)
al-Káida
ETA
GIA
RUF
IRA

Teroristické organizácie súčasnosti

Al-Džamája al-Islamíja (Islamská skupina) - Egypt
Al-Džihád (Egyptský islamský džihád)
Al-Kajdá - Afganistan
Asbat al-Ansar - Libanon
Baskická vlasť a sloboda (ETA) - Španielsko
Brigáda martýrov al-Aksa - Palestína
Džamája Islamíja - teroristická sieť v juhovýchodnej Ázii napojená na al-Kajdú
Front oslobodenia Palestíny
Hamás (Islamské hnutie odporu) - Palestína
Harakat al-Mudžahedin (Hnutie svätých bojovníkov) - Pakistan (Kašmír)
Hizballáh (Strana boha) - Libanon
Jaiš-e-Mohammed (Mohamedova armáda) - Pakistan (Kašmír)
Kahane Chai (Kach) - Izrael
Komunistická strana Filipín/Nová ľudová armáda

Laškar-e-Tadžiba (Armáda spravodlivých) - Pakistan (Kašmír)
Laškar I Džangvi - Džvangská armáda - Pakistan
Ľudový front oslobodenia Palestíny
Ľudový front oslobodenia Palestíny - Hlavné velenie
Organizácia Mudžahedin-e-Chalk - Irán
Organizácia Abú Nidála - Irak
Ozbrojená islamská skupina (GIA) - Alžírsko
Najvyššia pravda Aumu (Óm šinrikjó, Aleph) - Japonsko
Národná oslobodzovacia armáda - Kolumbia
Palestínsky islamský džihád
Pravá IRA (Real IRA - RIRA) - Severné Írsko
Revolučné ozbrojené sily Kolumbie
Revolučné bunky - Grécko
Revolučná organizácia 17. novembra - Grécko
Revolučná ľudová oslobodzovacia strana - Turecko
Salafistická skupina výzvy a boja - Alžírsko
Skupina Abú Sajáfa - Filipíny
Spojené sebaobranné sily Kolumbie
Strana kurdských pracujúcich (PKK) - Turecko
Jasný chodník (Sendero Luminoso) - Peru
Tigre oslobodenia tamilského Eelamu (LTTE) - Srí Lanka
Uzbekistanské islamské hnutie

V uplynulých rokoch sa na tomto zozname teroristických organizácií nachádzali aj:

Al-Fatáh - Palestína
Arménska tajná oslobodzovacia armáda (ASALA)
Brigáda Alexa Boncayaa - Filipíny
Červení Kméri - Kambodža
Demokratický front oslobodenia Palestíny
Federácia asociácií kanadských Tamilov
Guerrilova armáda Tupac Katari
Chukaku-Ha
Kosovská oslobodzovacia armáda (UCK)
Morazanistický vlastenecký front - Mexiko
Sila 17 - Palestína
Japonské červené brigády
Revolučné hnutie Tupac Amaru - Peru

CIRA - Stála IRA - Severné Írsko

Vlastenecký front Manuela Rodrígueza - Chile a iné.

ZÁVER

Fundamentalizmus je v súčasnosti medzinárodným destabilizujúcim fenoménom. Je hrozbou ktorá sa od začiatku 90. rokov minulého storočia stupňuje. Teroristické skupiny, ktoré vznikli a pôsobia v európskom regióne /okrem čečenských separatistov/ v súčasnosti nepredstavujú pre civilizovaný svet významnejšiu hrozbu. Najrizikovejším regiónom sa z tohto pohľadu javí Ázia. Pokiaľ sa pozeráme v súhrne na činnosť teroristických skupín zistíme, že za príčinu narastania terorizmu možno považovať najmä posun ideologického zázemia skupín, kde dnes začína prevažovať fundamentalistická náboženská ideológia. K stupňovaniu teroristických aktivít prispieva aj početná vojenská prítomnosť USA a ich spojencov v ázijských krajinách, najmä Iraku, Kuvajtu, Afganistane a Pakistane. Duchovní vodcovia islamských fundamentalistických skupín vyhlasujú ich prítomnosť za vážnu hrozbu pre islamský svet, ktorý je potrebné brániť všetkými možnými prostriedkami i za cenu ľudských obetí. A tak nabádajú k náboženskej vojne proti diablu a zradcovským režimom v islamskom svete.

Odborníci, analitici a politickí predstavitelia sa pýtajú: Dá sa nad takouto formou ideológie, fanatizmu, čím náboženský fundamentalizmus je, zvíťaziť?

Militantné riešenie tohto problému je len dočasným riešením a musíme povedať, že v niektorých krajinách, práve vojenské riešenie tejto otázky viedlo k vyostreniu konfliktov v danej oblasti a k prehĺbeniu rozdielov medzi západným a východným svetom. Možno riešenie tejto otázky príde samo, keď zoberieme do úvahy fakt, že pri dnešnej expanzii islam o 30 rokov predstihne kresťanstvo a ľudia si jednoducho na seba budú musieť zvyknúť, lebo na seba budú narážať, všade, kde sa pohnú, že sa to dá, nám potvrdzuje Francúzsko. Keď, nie, tak nás v najbližšej dobe čaká tretia svetová vojna s prívlastkom náboženská...

Zoznam použitej literatúry

Knižné a iné textové publikácie :

BARŠA, P.: *Západ a islamismus*, Brno, CDK, 2001, str. 92
ISBN 80-8595-996-8

BERGEN, P. *Svatá válka: Autentické svědectví o tajemném světě Usámy bin Ládina.*
Praha: Cesty, 2002. 224 s. ISBN 80-7181-643-4.

ČEJKA, M.: *Judaismus, politika a stát Izrael*, Brno, Masarykova univerzita, 2002, str 189
ISBN 80-210-3087-9

EKLAN, U. pastor Dynamickej cirkvi v Uppsale vo Švédsku, v knihe *Židé, lid budoucnosti*,
české vydání, Brno, Postilla, 1996 ISBN: 80-901956-4-4

HONSCH, M.: *Duchovné korene Európy a súčasnosť*, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví.
Bratislava 2002, str. 174 – 191 ISBN 80-89096-02-6

JUERGENSMEYER, M.: *Teror v myslí boží*, Brno, CDK, 2007, str 361
ISBN 978-80-7325-109-3

KLAVEC, J. *Terorizmus ako politický fenomén.* Bratislava: Univerzita Komenského,
2004. 107 s. ISBN 80-223-1915-5.

KOL. AUTOROV. *Encyklopedie Světový terorismus.* Praha: Svojtka & Co., 2001. 536 s.
ISBN 80-7237-340-4.

KOL. AUTOROV. *Panoráma globálneho bezpečnostného prostredia 2003-2004.*
Bratislava: Ministerstvo obrany SR, Inštitút bezpečnostných a obranných štúdií, 2004. 357
s. ISBN 80-88842-71-9.

KROÁČEK, L. *Islámský fundamentalismus*, Vyšehrad, Praha, 1996
ISBN 80-7021-168-7

KUNG, H. *Katolická církev, stručné dějiny*, přeložil Oto Havrila, vydal Slovart, 2003
ISBN 80-7145-751-5

MENDEL, M.: *Náboženství v boji o Palestinu*, Praha, Atlantis, 2003 str. 48,49, ISBN: 80-7108-189-2

MULLER, Z.: *Svaté války a civilizační tolerance*, Praha, ACADEMIA, 2005
Str. 80,93, ISBN 80-200-1355-5

SALEH, N.: *Dilema islámské rétoriky*, Bratislava, EKO-KONZULT, 2008, str.83,187
ISBN 978-80-8079-093-6

ŠKVRNDA, F. *Terorizmus najvýznamnejšia nevojenská bezpečnostná hrozba súčasnosti*.
Trenčín: Digital Graphic, 2003. 157 s. ISBN 80-968337-2-3

Príloha

1. Celkový počet teroristických útokov od roku 1989 do roku 2003 vo svete.

Rok	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Útoky	375	437	565	363	431	322	440	296	304

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Útoky	274	395	426	355	205	208

2. Celkový počet teroristických útokov v rokoch 1996 až 2003 podľa regiónov.

Región	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Afrika	11	11	21	53	55	33	6	6
Ázia	11	21	49	72	98	68	101	80
Eurázia	24	42	14	35	31	3	8	2
Stredný východ	45	37	31	26	20	29	35	67
západná Európa	121	52	48	85	30	17	9	33

3. Prehľad počtu obetí v regiónoch pri teroristických útokoch v rokoch 1996 až 2002

Región	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Afrika	80	28	5379	185	102	150	67	14
Ázia	1507	344	635	690	904	651	1283	1427
Eurázia	20	27	12	8	103	0	615	0
Stredný východ	1097	480	68	31	78	513	1047	1823
západná Európa	503	17	405	16	5	20	6	928

4. Prehľad počtu teroristických útokov v rokoch 1996 až 2003 podľa typov budov na ktoré sa útoky uskutočnili /tabuľka zahŕňa aj útoky v Severnej a Latinskej Amerike/

Typ objektu	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
obchodný	235	327	282	278	383	408	122	61
diplomatický	24	30	35	59	29	18	14	15
vládný	12	11	10	27	17	13	17	16
vojenský	6	4	4	17	13	4	1	3

iný	90	80	67	96	114	101	83	106
-----	----	----	----	----	-----	-----	----	-----

Zdroj: Patterns of Global Terrorism (<http://www.state.gov>)